

Keskkonna ja kliimameetmete programm (LIFE)

Taotlusvoor

Loodus ja elurikkus - Standardised tegevusprojektid (SAP)
LIFE-2021-SAP-NAT

Versioon 1.0
6. juuli 2021.

TEHTUD MUUDATUSTE AJALUGU			
Version	Avaldamis- kuupäev:	Muudatu s	Lehe- kölq
1.0	06.07.2021	▪ Algversion (uus mitmeaastane finantsraamistik).	

EUROOPA KLIIMA, TARISTU JA KESKKONNA RAKENDUSAMET (CINEA)

CINEA.D – loodusvarad, kliima, kestlik sinine majandus ja puhas energia
Üksus D2- LIFE keskkond (loodus ja ringmajandus)

TAOTLUSVOOR

SISUKORD

0. Sissejuhatus.....	5
1. Taust	6
Mis on LIFE programm?	6
Loodus ja elurikkus	7
Ringmajandus ja elukvaliteet	7
Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine	8
Puhtale energiale üleminek	8
2. Tegevuse liik — Eesmärgid — Teemad ja prioriteedid — Tegevused, mida saab rahastada — Eeldatav mõju 9	
Tegevuse liik.....	9
LIFE-2021-SAP-NAT-NATURE— Loodus ja elurikkus.....	10
Eesmärgid	10
Kohaldamisala — Tegevused, mida saab rahastada	11
Eeldatav mõju	14
Toetusmäär	15
Lisatingimused	15
LIFE-2021-SAP-NAT-GOV — loodusealane juhtimine	22
Eesmärgid	22
Kohaldamisala — Tegevused, mida saab rahastada	22
Eeldatav mõju	23
Toetusmäär	23
Lisatingimused	23
3. Olemasolev eelarve.....	23
4. Ajakava ja tähtajad	24
5. Lubatavus ja dokumendid	24
6. Abikõlblikkus.....	25
Abikõlblikud osalejad (abikõlblikud riigid).....	25

Konsortsiumi koosseis	26
Abikõlblikud tegevused	27
Geograafiline asukoht (sihtriigid)	27
7. Finants- ja tegevussuutlikkus ning välistamine	27
Finantssuutlikkus	27
Tegevussuutlikkus	28
Välistamine	28
8. Hindamise ja toetuste andmise menetlus	29
9. Hindamiskriteeriumid	30
10. Toetuslepingute õiguslik ja rahaline vormistamine	32
Alguskuupäev ja projekti kestus	32
Vahe-eesmärgid ja tulemused	32
Toetuse vorm, toetusmäär ja maksimaalne toetussumma	33
Eelarvekategooriad ja kulude abikõlblikkus	34
Aruandlus ja maksekord	35
Ettemaksetagatised	36
Tõendid	36
Vastutuskord tagasinõudmise korral	36
Projekti rakendamise sätted	37
Muud eripärad	37
Mittevastavus ja lepingu rikkumine	37
11. Kuidas esitada taotlust	37
12. Abiteave	38
13. Olulist	40

0. Sissejuhatus

See on taotlusvoor seoses ELi **tegevustoetustega** looduse ja elurikkuse valdkonnas **keskkonna ja kliimameetmete programmi (LIFE)** raames.

Kõnealuse ELi rahastamisprogrammi õigusraamistik on sätestatud järgmistes dokumentides:

- määrus 2018/1046 ([ELi finantsmäärus](#))
- alusakt (keskkonna ja kliimameetmete programmi (LIFE) määrus [2021/783](#)¹).

Taotlusvoor algatatakse kooskõlas mitmeaastase tööprogrammiga² aastateks 2021–2024 ja seda haldab **Euroopa Kliima, Taristu ja Keskkonna Rakendusamet (CINEA)** (edaspidi „agentuur“).

Taotlusvoor hõlmab järgmisi **teemasid**:

- **LIFE-2021-SAP-NAT-NATURE— Loodus ja elurikkus**
- **LIFE-2021-SAP-NAT-GOV — loodusealane juhtimine**

Iga taotlusvooru projektitaotlus peab käsitlema ainult ühte neist teemadest. Taotlejad, kes soovivad esitada taotluse rohkem kui ühe teema kohta, peavad esitama iga teema jaoks eraldi taotluse.

Palume teil lugeda hoolikalt **taotlusvooru dokumente**, eelkõige kõnealust taotlusvooru dokumenti, näidistoetuslepingut, [ELi rahastus- ja hankeportaal](#)is [veebipõhist kasutusjuhendit](#) ja [ELi toetuste selgitustega toetuslepingut](#).

Need dokumendid annavad selgitusi ja vastuseid küsimustele, mis võivad tekkida avalduse koostamisel.

- Taotlusvooru dokumendis on antud ülevaade järgnevast:
 - taust, eesmärgid, kohaldamisala, rahastatavad tegevused ja oodatavad tulemused (punktid 1 ja 2)
 - ajakava ja olemasolev eelarve (punktid 3 ja 4)
 - lubatavuse ja abikõlblikkuse tingimused (sealhulgas kohustuslikud dokumendid; punktid 5 ja 6)
 - finants- ja tegevussuutlikkuse ning välistamise kriteeriumid (punkt 7)
 - hindamise ja toetuste andmise menetlus (punkt 8)
 - hindamiskriteeriumid (punkt 9)
 - Toetuslepingute õiguslik ja rahaline vormistus (punkt 10)
 - kuidas esitada taotlust (punkt 11)
- Veebipõhises kasutusjuhendis on kirjeldatud järgnevat:

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/783, 29. aprill 2021, millega luuakse keskkonna- ja kliimameetmete programm (LIFE) (ELT L 172, 17.5.2021, lk 53).

² Komisjoni rakendusotsus C(2021) 4997 (lõplik), 09.07.2021, keskkonna- ja kliimameetmete programmi (LIFE) rahastamise ja tööprogrammi vastuvõtmise kohta aastateks 2021–2024.

- ELi rahastus- ja hankeportaali (edaspidi portaal) kaudu registreerimise ja taotluste esitamise kord
- taotluse koostamise soovitus
- Selgitustega toetusleping (AGA) sisaldab järgmist:
 - üksikasjalikud selgitused toetuslepingu sätete kohta, mille peate toetuse saamiseks allkirjastama (*sh abikõlblikkus, maksegraafik, osaleja kohustused jne*).

Lisaks soovitage külastada [LIFE programmi andmebaasi](#), et tutvuda varasemalt rahastust saanud projektide loeteluga. Puhtale energiale ülemineku allprogrammi raames varasemalt rahastust saanud projektid (programmi „Horisont 2020“ alusel) on kättesaadavad [CORDIS veebilehel](#).

1. Taust

Mis on LIFE programm?

LIFE programm on ELi keskkonna- ja kliimameetmete programm.

Seega on see üks peamisi edasiarendajaid Euroopa rohelises kokkuleppes³, mille eesmärk on:

- muuta EL õiglaseks ja jõukaks nüüdisaegse, ressursitõhusa ja konkurentsivõimelise majandusega ühiskonnaks, kus 2050. aastaks ei ole enam kasvuhoonegaaside netoheidet ja kus majanduskasv on ressursikasutusest lahutatud, ning
- kaitsta, säilitada ja suurendada ELi looduskapitali ning kaitsta kodanike tervist ja heaolu keskkonna ja kliimaga seotud ohtude ja mõjude eest.

LIFE programm toetab neid prioriteete oma nelja allprogrammi kaudu, täpsemalt järgmise abil:

- ELi poliitiliste eesmärkide rakendamise edendamine ja integreerimine, mis on vajalik looduslike elupaikade ja liikide vähenemise peatamiseks ja olukorra parandamiseks kõikides sektorites
- ringmajandusele ülemineku toetamine ning ELi loodusvarade, sealhulgas õhu, pinnase ja vee kvaliteedi kaitsmine ja parandamine
- 2030. aasta energia- ja kliimapolitika raamistiku, ELi 2050. aasta kliimanetraalsuse eesmärgi ning uue ELi kliimamuutustega kohanemisstrateegia rakendamise toetamine ja
- suutlikkuse suurendamine, investeeringute stimuleerimine ning energiatõhususe ja väikesemahulistele taastuvatele energiaallikatele keskenduva poliitika rakendamise toetamine.

LIFE programm koosneb kahest valdkonnast ja neljast allprogrammist (neid kirjeldatakse üksikasjalikumalt allpool):

Keskkond:

- allprogramm „Loodus ja elurikkus“
- allprogramm „Ringmajandus ja elukvaliteet“

³ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, Euroopa Liidu Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: Euroopa roheline kokkulepe (COM [\(2019\)640](#) lõplik).

Kliimameetmed:

- allprogramm „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“
- allprogramm „Üleminek puhtale energiale“.

Loodus ja elurikkus

Allprogrammi „Loodus ja elurikkus“ alaeesmärgid on järgmised:

- arendada, tutvustada, edendada ja stimuleerida uuenduslike tehnoloogiate, meetodite ja lähenemiste (sealhulgas looduspõhised lahendused ja ökosüsteemil põhinev lähenemine) laiendamist, et saavutada ELi looduse ja elurikkusega seotud õigusaktide ning poliitika eesmärgid ja aidata kaasa teadmistebaasi ja parimate tavade rakendamisele, sealhulgas Natura 2000 toetamise kaudu
- toetada ELi loodust ja elurikkust puudutavate õigusaktide ja poliitika väljatöötamist, elluviimist, seiret ja täitmist, parandades sealhulgas juhtimist kõikidel tasanditel, eelkõige avaliku ja erasektori osalejate suutlikkuse parandamise ning kodanikuühiskonna kaasamisega, võttes ühtlasi arvesse ka teadusalgatuste võimalikku panust
- hoogustada edukate lahenduste/lähenemiste laialdast kasutuselevõttu loodust ja elurikkust käsitlevate ELi õigusaktide ja poliitika rakendamiseks tulemuste kordamise, seotud eesmärkide muudesse poliitikavaldkondadesse ning avaliku ja erasektori tavadesse lõimimise, investeeringute kasutuselevõtu ja rahastamise kättesaadavuse parandamise kaudu.

Ringmajandus ja elukvaliteet

Allprogrammi „Ringmajandus ja elukvaliteet“ alaeesmärgid on järgmised:

- arendada, tutvustada ja edendada uuenduslike tehnoloogiaid, meetodeid ja lähenemisi, et saavutada keskkonda käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitikate eesmärgid ja aidata kaasa teadmistebaasi ning vajaduse korral parimate tavade rakendamisele
- toetada keskkonda käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitika arendamist, rakendamist, järelvalvet ja jõustamist, parandades sealhulgas juhtimist kõikidel tasanditel, eelkõige avaliku ja erasektori osalejate suutlikkuse suurendamise ning kodanikuühiskonna kaasamise kaudu
- hoogustada edukate tehniliste ja poliitikaga seotud lahenduste laialdast kasutuselevõttu keskkonda käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitika rakendamiseks tulemuste kordamise, seotud eesmärkide muudesse poliitikavaldkondadesse ning avaliku ja erasektori tavadesse lõimimise, investeeringute kasutuselevõtu ja rahastamise kättesaadavuse parandamise kaudu

Selle allprogrammi eesmärk on hõlbustada üleminekut kestlikule, mürgivabale, energiatõhusale ja kliimamuutuste suhtes vastupanuvõimelisele ringmajandusele ning kaitsta, taastada ja parandada keskkonna kvaliteeti.

See aitab kaasa ELi prioriteetide saavutamisele järgmiselt:

- ressursside tarbimise vähendamine ja kestlikule, mürgivabale, energiatõhusale ja kliimamuutuste suhtes vastupanuvõimelisele ringmajandusele ülemineku hõlbustamine
- ringsüsteemide arendamine kooskõlas uue ringmajanduse tegevuskavaga, mis peegeldab keskendumist kestlikele toodetele, materjali- ja energiamahukatele sektoritele ning ringmajanduse ärimudelitele väärtuse säilitamiseks

- jäätmetekke vähendamine kooskõlas jäätmete raamdirektiiviga [2019/1004](#)⁴ ja ohtlike jäätmete vähendamisega, võttes arvesse ELi kohustust seoses [Baseli konventsiooniga](#)⁵
- jäätmekäitluse parandamine seoses jäätmete kogumise ja ladustamisega, taaskasutamise võimaluste ja kasutuselt kõrvaldamisega, sealhulgas saartel, kus jäätmekäitlusel on konkreetsed väljakutsed
- saasteainete heitkoguste vähendamine õhus ja puhta õhu tagamine ELi kodanikele kooskõlas liidu õigusaktide ja nullsaaste tegevuskava eesmärkidega
- ELi veekogumite hea seisundi saavutamine ja säilitamine
- inimestele ja teistele liikidele piisavas koguses puhta pinnavee ja põhjavee tagamine, sealhulgas veekasutuse tõhususe suurendamisega
- ohtlike kemikaalide tootmise, kasutamise ja heitkoguste vähendamine ning inimeste ja keskkonna kokkupuute vähendamine nende kemikaalidega
- ohutute kestlike ainete, materjalide ja toodete väljatöötamise, turustamise ja kasutuselevõtu edendamine
- kahjuliku müratasemega kokkupuute vähendamine
- ELi pinnase kvaliteedi kaitsmine, pinnase halvenemise vältimine pinnast kestlike tegevuste ja maa majandamisega, saastunud pinnase tervendamine ning vee kvaliteedi parandamise suutlikkuse suurendamine nitraadilekke vähendamise kaudu ning heitkoguste vähendamine süsiniku säilitamise kaudu.

Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine

Allprogrammi „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“ alaeesmärgid on järgmised:

- arendada, tutvustada ja edendada uuenduslikke tehnoloogiaid, meetodeid ja lähenemisi, et saavutada kliimameetmeid käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitikate eesmärgi ja aidata kaasa teadmistebaasi ning parimate tavade rakendamisele
- toetada kliimameetmeid käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitika arendamist, rakendamist, järelevalvet ja jõustamist, parandades sealhulgas juhtimist kõikidel tasanditel, eelkõige avaliku ja erasektori osalejate suutlikkuse suurendamise ning kodanikuühiskonna kaasamise kaudu
- hoogustada edukate tehniliste ja poliitikaga seotud lahenduste laialdast kasutuselevõttu kliimameetmeid käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitika rakendamiseks tulemuste kordamise, seotud eesmärkide muudesse poliitikavaldkondadesse ning avaliku ja erasektori tavadesse lõimimise, investeringute kasutuselevõtu ja rahastamise kättesaadavuse parandamise kaudu.

See allprogramm aitab kaasa ELi muutmisele kliimaneutraalseks ja kliimamuutuste suhtes vastupanuvõimeliseks ühiskonnaks, toetades ELi kliimapoliitika rakendamist ning valmistades ELi ette kliimameetmete väljakutseteks järgmistel aastatel ja aastakümnetel.

Puhtale energiale üleminek

⁴ Komisjoni rakendusotsus (EL) 2019/1004, 7. juuni 2019, millega kehtestatakse jäätmeid käsitlevate andmete arvutamise, kontrollimise ja esitamise eeskirjad direktiivi 2008/98/EÜ kohaselt (ELT L 163, 20.6.2019, lk 66).

⁵ Baseli konventsioon ohtlike jäätmete üle piiri viimise ja kõrvaldamise kontrolli kohta

Allprogrammi „Puhtale energiale üleminek“ alaeesmärgid on järgmised:

- arendada, tutvustada ja edendada uuenduslikke tehnoloogiaid, meetodeid ja lähenemisi, et saavutada säästvale taastuvenergiele üleminekut ja suurenenud energiatõhusust käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitikate eesmärgi ja aidata kaasa teadmistebaasi ning parimate tavade rakendamisele
- toetada ELi kestlikele, taastuvatele energiaallikatele üleminekut ja suuremat energiatõhusust puudutavate õigusaktide ja poliitika väljatöötamist, elluviimist, seiret ja täitmist, parandades sealhulgas juhtimist kõigil tasanditel, eelkõige avaliku ja erasektori osalejate suutlikkuse parandamisega ning kodanikuühiskonna kaasamisega
- hoogustada edukate tehniliste ja poliitikaga seotud lahenduste laialdast kasutuselevõttu taastuvenergiele üleminekut või suurenenud energiatõhusust käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitika rakendamiseks tulemuste kordamise, seotud eesmärkide muudesse poliitikavaldkondadesse ning avaliku ja erasektori tavadesse lõimimise, investeringute kasutuselevõtu ja rahastamise kättesaadavuse parandamise kaudu.

Selle allprogrammi eesmärk on hõlbustada üleminekut energiatõhusale, taastuvenergiapõhisele, kliimaneutraalsele ja kliimamuutuste suhtes vastupanuvõimelisele majandusele, rahastades koordineerimis- ja toetustegevust kogu Euroopas. Nende ELi suure lisaväärtusega tegevuste eesmärk on kõrvaldada turutõkked, mis takistavad sotsiaalmajanduslikku üleminekut säästvale energiale, kaasates tavaliselt mitu väikest ja keskmise suurusega sidusrühma, mitu osalejat, sealhulgas kohalikud omavalitsused ja mittetulundusorganisatsioonid, ning kaasates tarbijaid.

Allprogramm aitab kaasa rohelise kokkuleppe energiaga seotud tegevuste rakendamisele, sealhulgas renoveerimislaine algatusele ehitussektoris, ning selles võetakse nõuetekohaselt arvesse territooriume, mis ei ole seotud Euroopa võrkudega, näiteks ELi äärepoolseimaid piirkondi. See aitab kaasa õiglase ülemineku eesmärkide saavutamisele, kaasates territooriumid ja kodanike rühmad, keda mõjutab negatiivselt üleminek fossiilkütustelt puhtale energiale, suurendades osalejate suutlikkust ja edendades puhta energia investeringuid peamiselt energiatõhususse ja kohalikult kättesaadavatesse, säästvate, taastuva energia allikatesse. See ei hõlma biokütustega seotud tegevusi.

2. Tegevuse liik — Eesmärgid — Teemad ja prioriteedid — Tegevused, mida saab rahastada — Eeldatav mõju

Tegevuse liik

Käesoleva taotlusvooru alla kuuluvad teemad on seotud LIFE programmi standardsete tegevusprojektidega (SAP). Standardsed tegevusprojektid esindavad „LIFE programmi traditsioonilisi projekte“, mille eesmärk on:

- töötada välja, tõendada ja edendada innovaatilisi tehnikaid, meetodeid ja lähenemisi
„innovaatilised tehnikad, meetodid ja lähenemised“ tähendavad lahendusi, mis on liikmesriigi ja valdkonna tehnika tasemega võrreldes uued ning mida viiakse ellu operatiivses ulatuses ja tingimustel, mis võimaldavad saavutada toetuse andmise kriteeriumi „Mõju“ esimeses lõigus sätestatud mõjusid (vt *allpool*).
- panustada teadmistebaasi ja parimate tavade rakendamisse
„parimad tavad“ tähendavad lahendusi, tehnikaid, meetodeid ja lähenemisi, mis on asjakohased, kulutõhusad ja vastavad tehnika tasemele (liikmesriigi ja

valdkonna tasandil) ning mida viiakse ellu operatiivses ulatuses ja tingimustel, mis võimaldavad saavutada toetuse andmise kriteeriumi „Mõju“ esimeses lõigus sätestatud mõjusid (vt *allpool*).

- toetada ELi õigusaktide ja poliitika väljatöötamist, rakendamist, seiret ja täitmist, parandades sealhulgas juhtimist kõikidel tasanditel, eelkõige avaliku ja erasektori osalejate suutlikkuse parandamise ning kodanikuühiskonna kaasamisega
- hoogustada edukate tehniliste ja poliitikaga seotud lahenduste ulatuslikku kasutuselevõttu, et rakendada asjakohaseid liidu õigusakte ja poliitikat, korrates tulemusi, liites seotud eesmärgid teistesse poliitikatesse ning avaliku ja erasektori tavadesse, hankides investeeringuid ja parandades juurdepääsu rahastamisele.

Standardsed tegevusprojektid on paindlikud vahendid, mis on saadaval kõigi sektorite üksustele (avalikud, valitsusevälised ja eraõiguslikud).

Need võivad olla turulähedased (st et nende eesmärk pole üksnes pakkuda paremaid keskkonnaga seotud lahendusi, vaid ka veenduda, et need lahendused võetakse kasutusele ühiskonnas üldisemalt ja konkreetsemalt majanduses, kasutades selgesõnalist turule suunatud lähenemist). Sellisel juhul peavad taotlejad tooma oma taotluse ankeedil esile konkreetse turuga seotud teabe (*nt kavandatav tootmisvõimsus, võrdlusturg, majanduslik teostatavus jms*).

Standardsete tegevusprojektide taotlusi esitatakse tavaliselt allprogrammide „Ringmajandus ja elukvaliteet“, „Loodus ja elurikkus“, „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“ ja „Üleminek puhtale energiale“ raames.

LIFE-2021-SAP-NAT-NATURE— Loodus ja elurikkus

Eesmärgid

Projektid peaksid kuuluma vähemalt ühte sekkumisvaldkonda.

– Sekkumisvaldkond: „Ruum loodusele“

Sekkumisvaldkonna „Ruum loodusele“ all loetakse abikõlblikuks mis tahes projekti, mille eesmärk on parandada liikide või elupaikade olukorda alapõhiste kaitse- või taastemeetmete kaudu. See võib hõlmata näiteks projekte, mille eesmärk on taastada või parandada looduslikke või poollooduslikke elupaiku või liikide elupaiku nii olemasolevatel kaitsealadel kui ka neist väljaspool. See võib hõlmata ka projekte, millega luuakse uusi kaitsealasid (või parandatakse olemasolevate kaitsealade elurikkuse panust ja fookust), ökoloogilisi koridore või muud rohelist taristut, uusi kaitsealade alade haldamise lähenemisi katsetavaid või tõendavaid projekte, surveguritele suunatud projekte jms.

– Sekkumisvaldkond: „Meie liikide kaitse“

Sekkumisvaldkonna „Meie liikide kaitse“ all loetakse abikõlblikuks mis tahes projekti, mille eesmärk on parandada liikide olukorda (või võõrliikide puhul vähendada nende mõju) muude asjaomaste tegevustega peale alapõhiste kaitse- või taastemeetmete. Arvestades suurt hulka ohte, mis võivad liikidele avalduda lisaks nende elupaikade kahjustumisele, saab neid projekte kohaldada paljudele erinevatele meetmetele otsestest taristu töödest kuni sidusrühmade hulgas teadlikkuse suurendamiseni.

Taotlejad peaksid projekti taotluste sõnastamisel võtma arvesse, et LIFE programmi looduse ja elurikkuse projektid võivad olla suunatud üksnes metsikule taimestikule ja loomastikule ning looduslikele ja poollooduslikele elupaikadele.

Kohaldamisala — Tegevused, mida saab rahastada

Mõlemas sekkumisvaldkonnas on taotluste objektiivse järjestamise eeldus projektide ja nende tegevuste selgelt määratletud konkreetset tulemustel põhinevad elurikkusega seotud eesmärgid.

Erinevatele looduse ja elurikkuse poliitika prioriteetidele suunatud taotluste kasutegurite tõhusaks võrdlemiseks rakendatakse järjestamisele järgimisi põhimõtteid, võttes aluseks kahe sekkumisvaldkonna tulemustel põhinevad eesmärgid:

- Loodusdirektiiviga reguleeritud liikidele ja elupaikadele suunatud taotluste puhul eelistatakse neid, mis keskenduvad selgelt ebasoodsa või halveneva seisundiga liikidele ja elupaikadele artikli 17 aruande hinnangu kohaselt (<https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>), eelkõige kui nende staatus on ebasoodne, halb ja halvenev (U2–) nii ELi kui ka projekti toimumiskoha riikliku biogeograafilise piirkonna tasandil⁶.
- Linnuliikide puhul ning liikide ja elupaikade puhul, mida loodusdirektiiv ei hõlma, eelistatakse taotlusi, mis on selgelt suunatud ELi liikide ja elupaikade punase nimestiku kõrgema väljasuremisohu kategooriate (eelkõige ohustatud või halvemas seisus) liikidele või elupaikadele (või ELi äärepoolseimate piirkondade ning ülemeremaade ja -territooriumide puhul ülemaailmse IUCNi punase nimestiku liikidele ja elupaikadele).

Edasine järjestus tugineb järgnevatele poliitika prioriteetidele.

– ELi linnu- ja loodusdirektiivid

Taotlused ELi tähtsusega liikide ja elupaikade looduskaitse seisundi või suundumuse parandamiseks, eelkõige kui nende projektidega rakendatakse riiklikes või piirkondlikes prioriteetsetes tegevusraamistikutes sätestatud eesmärgid ja meetmeid. Eelkõige:

- Sekkumisvaldkonnas „Ruum loodusele“ eelistatakse projekte, mille tegevustes keskendutakse olemasolevate Natura 2000 alade kaitse-eesmärkide elluviimisele, eriti kui need kaitse-eesmärgid on selgelt määratletud ning parandavad nende liikide ja elupaikade seisundit, mille jaoks vastavad alad on ette nähtud.
 - Sekkumisvaldkonnas „Meie liikide kaitse“ eelistatakse projekte, mille tegevused keskenduvad nende liikide suremuse vähendamisele (nt mürgitamine, ebaseaduslik tapmine, kaaspük), sidusrühmadega esinevate konfliktide ennetamisele ning kaitsealuste liikide ja nendega koos eksisteerimise toetamise parandamisele.
- Ebasoodsas looduskaitse seisundis elupaigad ja liigid

⁶ Eeltoodud reegli erandina ja võttes arvesse hiljutist Horvaatia ühinemist ELiga ning suuremat teadmata staatuse ja/või suundumusega liikide ja elupaikade arvu esimeses Horvaatia riiklikus aruandes, mis esitati artikli 17 alusel (2019), võetakse selles liikmesriigis asjaomastele elupaikadele ja liikidele suunatud projektide järjestamisel arvesse ainult ELi biogeograafilise piirkonna tasandi hinnanguid.

Elurikkuse strateegiaga seotud poliitika prioriteedis „ELi liikide ja elupaikade jaoks looduse taastamise eesmärkide elluviimine” eelistatakse teatud ebasoodsa kaitsestaatusega elupaiku ja liike (sealhulgas teatud loodusdirektiivi IV ja V lisa liike).

– Invasiivsete võõrliikide määrus

Eelistatakse:

- määrase (EL) nr 1143/2014 artikli 4 punktis 1 sätestatud liidu jaoks probleemsete invasiivsete võõrliikide nimekirjas sisalduvaid invasiivseid võõrliike ja/või liikmesriigi või piirkonna jaoks probleemseid invasiivseid võõrliike vastava määrase artiklite 12 ja 11; või
- teisi invasiivseid võõrliike, millel on negatiivne mõju ELi tähtsusega liikide ja elupaikade seisundile või trendile, teistele ELi õigusaktidega kaitse all olevatele liikidele või liikidele, mis on märgitud ohustatud liikideks ELi või üleilmsetes punastes nimestikes (viimane kehtib neile liigirühmadele ja/või piirkondadele, mis ei ole kantud ELi punasesse nimestikku).

– ELi elurikkuse strateegia aastani 2030

- Sidusa kaitsealade võrgustiku loomine Eelistatakse

taotluseid, mis:

- keskenduvad ELi kaitsealuste mere- või maismaa alade osakaalu suurendamisele (ELi elurikkuse strateegia juhistes leiduva termini „kaitsealad” tähenduses). Seda saab eelkõige saavutada uute Natura 2000 alade või riiklike kaitsealade loomise või laiendamisega või olemasolevate kaitsealade elurikkusele keskendumise parandamisega. Lisaks võidakse selle raames kaaluda ka alternatiivseid lähenemisi, mis täidavad küll komisjoni ja liikmesriikide vahel kokku lepitud kriteeriume nagu erakaitsealade lähenemised, muud tulemuslikud alapõhised kaitsemeetmed jms, kuid ühtlasi tagavad piirkondliku tegevuse kestlikkuse nõuetekohase pikaajalise kaitsestaatuse või garantiiga, mis saavutatakse hiljemalt projekti lõpuks. Selles kontekstis eelistatakse ka ökoloogiliste koridoride, näiteks roheline ja sinine taristu loomist, mis vähendavad maismaa või merealade killustatust ja survetegureid/ohtusid ning mis panustavad otseselt kaitsealade vastupanuvõimesse, tõhusasse haldamisse ja sidususse.
- keskenduvad ELi range kaitse all olevate mere- või maismaa alade osakaalu suurendamisele (ELi elurikkuse strateegia juhistes leiduva termini „range kaitse all olevad alad” tähenduses). Seda võib eelkõige saavutada olemasolevate kaitsealade kaitsetaseme parandamisega või uute Natura 2000 alade või riiklike kaitsealade loomise või olemasolevate laiendamisega, sh järelejäänud ELi põlis- ja loodusmetsade range kaitse, ent selle raames võidakse kaaluda ka alternatiivseid lähenemisi, mis tagavad võrdväärse kestlikkuse nagu erakaitsealade lähenemised, muud tulemuslikud alapõhised kaitsemeetmed jms (eeldusel, et need on kooskõlas komisjoni ja liikmesriikide vahel kokku lepitud rangelt kaitstud alade kriteeriumitega).

- ELi liikide ja elupaikade jaoks ette nähtud looduse taastamise eesmärkide elluviimine

Kui liikmesriigid on esitanud oma selle eesmärgiga seotud kohustused, eelistatakse LIFE programmi alusel toetuse andmisel projekte, milles keskendutakse nende riiklike kohustuste elluviimisele, sealhulgas rahvusvaheliste või piiriüleste lähenemiste abil.

- Kahjustatud ja süsinikurikaste ökosüsteemide taastamine, looduskatastroofide mõju ennetamine ja vähendamine
 - LIFE programmi toetuse andmisel eelistatakse taotluseid, mis keskenduvad kahjustatud ja süsinikurikaste ökosüsteemide taastamisele. Metsade puhul hõlmab see taotluseid, mille eesmärk on taastada metsades põlismetsa struktuur, koostis ja toimimine.
 - LIFE programmi toetuse andmisel eelistatakse taotlusi, milles keskendutakse rohelise ja sinise taristu loomisele kooskõlas ELi suunistega⁷ ning muudele looduspõhiste lahendustele ja taastamistegevustele, mis aitavad ennetada või vähendada looduskatastroofide mõju, sealhulgas jõgede taastamise projektid.
- Majandatavate metsade tervise ja vastupanuvõime parandamine

LIFE programmi toetuse andmisel eelistatakse taotluseid, milles katsetatakse looduslähedasema metsamajanduse tavasid, see tähendab tavasid, millega üritatakse saavutada majandamise eesmärgid minimaalse vajaliku inimeste sekkumisega ning milles kombineeritakse kaitse ja tõhususe eesmärgid; neid määratletakse ka püsimeetsanduse, väiksema mõjuga metsaraie, säilitava metsanduse ja looduslike kõrvalkallete matkimisena. Kui ELi elurikkuse strateegia aastani 2030 kohaselt välja töötatud suunised on kättesaadavad, kasutatakse neid looduslähedasema metsamajanduse juhisdokumendina.

- Tolmeldajate arvukuse suurendamine

Elupaikade taastamisprojektide taotlustes, kus oluline roll on putuktolmlemisel, tuleb kirjeldada, kuidas projekti tegevustes arvestatakse tolmeldajate kogukondade parandamise vajadusega.

Isegi kui projektides ei käsitleta otseselt tolmeldajaid, palutakse taotlejatel mõõta oma projektide edukust muu hulgas tolmeldajate kogukondade parandamise põhjal. Parandamise näitajad võivad põhineda näiteks *Apoidea* (mesilaselaadsed), *Syrphidae* (sirelased), *Lepidoptera* (liblikalised) või muude oluliste taksonoomiliste rühmade mitmekesisuse või arvukuse muutuste mõõtmisel. LIFE programmi toetuse andmisel eelistatakse taotluseid, millel on positiivne mõju tolmeldajate kogukondadele⁸ vähemalt ühe eelneva tingimuse alusel.

- Looduse taastamine põllumajandusmaal

LIFE programmi toetuse andmisel eelistatakse taotlusi, milles katsetatakse innovaatilisi lähenemisi agroökosüsteemides suure elurikkusega maastiku elementide taastamiseks, mis on ühtlasi kasulikud põllumajandustootjatele ja kogukondadele (nt muldade erosiooni ja vaesumise ennetamine, õhu ja vee filtreerimine ning kliimamuutustele kohanemise toetamine), ning tutvustatakse neid lähenemisi.

⁷ Vt: „EU Guidance document on a strategic framework for further supporting the deployment of EU-level green and blue infrastructure“ (ELi strateegilise raamistiku juhenddokument ELi tasandi rohelise ja sinise taristu kasutuselevõtu edasiseks toetamiseks) SWD(2019) 193 lõplik.

⁸ Keskendutakse üksnes metsikute tolmeldajate liikidele. Kodustatud liikidele pühendatud tegevused ei ole abikõlblikud.

– Linnaalade ja linnalähedaste alade rohestamine

LIFE programmi toetuse andmisel eelistatakse taotluseid linna haljasaladel elujõuliste ja bioloogiliselt mitmekesiste ökosüsteemide taastamiseks ning selliste rohelise taristu ja looduspõhiste lahenduste väljatöötamiseks, millest on elurikkusele märkimisväärne kasu, pakkudes samas lahendusi linnades esinevatele probleemidele ning suurendades ligipääsu loodusele, eelkõige kui nendega rakendatakse linnade rohestamise kavade elurikkuse eesmärgi ja meetmeid.

– Looduse väärtuse mõõtmine ja lõimimine

LIFE programmi alusel toetuse andmisel eelistatakse taotlusi, mille tulemus on elurikkuse väärtuste tõhus aruandlus, mõõtmine ning lõimimine avaliku ja erasektori otsuste tegemisse, rakendades komisjoni välja töötatud meetodeid, kriteeriume ja standardeid.

Järgnevas maatriksis on võetud kokku looduse ja elurikkuse teema rakendusala ja prioriteetide järjestus.

ELi looduse ja elurikkuse poliitika eesmärgid		
Elurikkus		
	1. prioriteet	2. prioriteet
	Mil määral taotlus panustab ELi looduse ja elurikkuse õigusaktide eesmärkidesse, eelkõige seoses ELi linna ja loodusdirektiiviga (sh Natura 2000) ja määrusega 1143/2014 invasiivsete võõrliikide kohta	Mil määral taotlus panustab ELi elurikkuse strateegia aastani 2030 eesmärkidesse luua üleeuroopaline loodusvõrk ja EL looduse taastamise kava
Kaks sekkumisvaldkonda, milles on nõutud konkreetsed ja mõõdetavad tulemustel põhinevad eesmärgid	1: „Ruum loodusele“: asukohapõhised kaitse- ja taastameetmed	Kõige suurem prioriteet määratakse taotlustele, mis hõlmavad vähemalt ühte kahest sekkumisvaldkonnast ja vähemalt ühte kahest poliitika prioriteedist.
	2: „Meie liikide kaitse“: konkreetsetele liikidele suunatud meetmed	

Taotlejatelt eeldatakse, et nad selgitavad ja kirjeldavad, kuidas nad saavutavad eeldatava panuse, mida on kirjeldatud toetuste andmise kriteeriumis „Mõju“ (vt p 9) seoses kaitsealase kasuteguriga.

Kõigi LIFE'i projektide puhul tuleb esitada indikaatorid nende eeldatavate väljundite ja mõjude kohta, võttes arvesse LIFE'i peamisi tulemusnäitajaid (*Key performance indicators (KPIs)*). Need peamised tulemusnäitajad aitavad hinnata LIFE'i projekti mõju nii keskkondlikul kui ka sotsiaalmajanduslikul tasandil (nt kohalikku majandust ja elanikkonda mõjutavate tegevuste kaudu). Kõik mõõdetavad indikaatorid peaksid olema vastavuses käsitletava kaitse või elurikkuse probleemi ja kavandatavate tegevustega. Rohelisele taristule pühendatud projektides tuleb esitada aruanne nende mõju kohta ökosüsteemi tingimustele ja ökosüsteemi teenustele.

Vaadake üle elektroonilise toetuse taotluse osas C sisalduvad näitajad ja täiendage neid projekti eeldatavate mõjudega. Projekti kestuse jooksul küsitakse täpsemaid andmeid.

Toetusmäär

Maksimaalselt 60% toetusmäär (teatud liiki projektide puhul kõrgem, vt p 10)

Lisatingimused

Jätkusuutlikkus

Projekti kavandamisel peaksid taotlejad võtma arvesse kohustust säilitada projekti tegevuste ökoloogilist mõju vähemalt 30 aasta jooksul pärast projekti lõppu.

Taotlejad peavad tagama, et mis tahes LIFE programmiga seotud investeeringud looduslike või poollooduslike elupaikade haldamisse või taastamisse parandavad olukorda viisil, mida on võimalik pika aja jooksul säilitada. Selle jaoks on sageli vaja rakendada neid tegevusi aladel, mis on juba õiguskaitse all (nt Natura 2000 alad või riikliku kaitse all olevad alad) või millele on võimalik projekti jooksul anda vajaliku taseme õiguskaitse.

Kui tegevused hõlmavad maa soetamist ja elupaikade taastamist, tuleb kõnealuse maa jaoks tagada kõige sobilikum õiguskaitse (riikliku kaitse all olev ala, Natura 2000 jne), et panustada üleeuroopalise looduse võrgu loomisesse. Teiste investeeringute puhul, kus vähendatakse survetegureid ja ohte (nt kraavide sulgemine või põllumajanduslikult maalt pärit lämmastikulekke vähendamine) sellisel maa-alal, mis pole iseenesest kaitse alla võtmiseks piisavalt väärtuslik, ent mis toimib Natura 2000 alade ja/või kaitsealade ümber puhvervööndina, on nõutud pikaajaline (vähemalt 30 aastat) lepinguline kokkulepe, et leevendada survetegureid ja ohte pöördumatult.

Kui see ei ole võimalik, peab taotleja esitama tõendeid, et tehtud investeeringut toetab nõuetekohane maakasutuse kavandamine kõige asjakohasemal haldustasandil. Selles kontekstis võidakse toetada ka erakaitsealade algatust.

Tegevused Natura 2000 aladel

Linnudirektiivi I lisas loendatud linnuliikidele või esinevatele rändliikidele suunatud tegevused tuleks rakendada vastavate standardsete tegevusprojektide raames ning loodusdirektiivi elupaikadele või liikidele suunatud tegevusi tuleks teha Natura 2000 linnu- või loodusaladel või kandidaataladel.

Tegevused võivad olla suunatud üksnes ala ametlikul Natura 2000 standardisel andmevormil loetletud liikidele ja elupaikadele.

Standardne andmevorm Taotlejatel soovitatakse sellega hoolikalt tutvuda. Standardseid andmevorme saab vaadata andmebaasist EU Natura 2000 Public Viewer - <http://natura2000.eea.europa.eu/> (märkus: seda avalikku andmebaasi uuendatakse harilikult paarikuuse viivitusega alates sellest, kui komisjon saab andmed liikmesriikidelt, seega peaks taotleja kontrollima ka oma riigi avalikku standardsete andmevormide andmebaasi). Kui liigid/elupaigad alal esinevad, ent neid pole Natura 2000 Public Viewer andmebaasis andmevormis kirjas, on neile liikidele/elupaikadele suunatud tegevused lubatud ainult siis, kui taotluses sisaldub pädeva asutuse (Keskkonnaministeerium) kinnituskiri andmelehte ajakohastamise kohta enne projekti lõppu, või kui see andmebaasiuudendus on juba komisjonile saadetud, siis tuleks esitada sellekohane pädeva asutuse avaldus.

Taotleja peaks iga Natura 2000 ala kohta, millele tegevused on suunatud, esitama osa B lisas ala üldise kirjelduse ja kaardi, kus on näidatud iga tegevuse rakendamise koht (vt allalaaditavaid vastava lisa malle).

Taotlejatel soovitatakse kontrollida, et nende kaartidel esinevad piirid vastavad EU Natura 2000 Public Viewer andmebaasis olevale (<http://natura2000.eea.europa.eu/>).

Tegevused väljaspool Natura 2000 alasid

Projektid, millega toetatakse konkreetselt linnu- ja loodusdirektiivi eesmäärke või mis on suunatud elupaiga tüüpidele või liikidele (peale linnuliikide), mille ELi tasandi ohustaatus on kõige ajakohasemates avaldatud Euroopa liikide või elupaikade punastes nimestikes hinnatud ohustatuks või halvemaks. Väljaspool Natura 2000 rakendatavad tegevused on lubatud järgmistel juhtudel:

- Natura 2000 võrgustiku ökoloogilise sidususe/seotuse parandamiseks, et luua sidus üleeuroopaline loodusvõrgustik. Sellisel juhul peavad olema täidetud kõik järgmised tingimused:
 - (i) esitatakse tõestus, et ettenähtud investeeringud panustavad Natura 2000 võrgustiku ökoloogilise sidususe parandamisse, ennetades geneetilist eraldatust, võimaldades liikide rännet ning säilitades ökosüsteemide tervist ja parandades seda.
 - (ii) Natura 2000 võrgustikku kuuluvaid alasid peetakse riigis piisavaks nende liikide/elupaikade seisukohast, millele projekt on suunatud.
 - (iii) Investeeringute pikaajalise jätkumise kohta antakse garantii siduva kohustuse vormis, millega lubatakse anda neile aladele kõige asjakohasem õiguslik või lepinguline kaitsestaatuse (vähemalt 30 aastaks) enne projekti lõppu. Kui tegevused hõlmavad maa soetamist ja elupaikade taastamist, tuleb kõnealuse maa jaoks tagada kõige sobilikum õiguskaitse (riikliku kaitse all olev ala, Natura 2000 jne), et panustada üleeuroopalise loodusvõrgustiku loomisesse. Taotluses peab taotleja esitama üksikasjalikku teavet väljapakutud kaitsestaatuse kohta ning selgitama, miks seda peetakse piisavaks investeeringute pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamise seisukohast. Teiste investeeringute puhul, kus vähendatakse survetegureid ja ohte (nt kraavide sulgemine või põllumajanduslikult maalt pärit lämmastiku lekke vähendamine) sellisel maa-alal, mis pole iseenesest kaitse alla võtmiseks piisavalt väärtuslik ent mis toimib Natura 2000 alade ja/või kaitsealade ümber puhvervööndina, on nõutud pikaajaline (vähemalt 30 aastat) lepinguline kokkulepe, et survetegureid ja ohte pöördumatult leevendada.
- Loodusdirektiivi IV lisas, kuid mitte II lisas, loetletud liikide või mis tahes elupaikade või liikide (peale linnuliikide) kaitsestaatuse parandamiseks, kui nende ELi tasandi ohustaatus on kõige ajakohasemates avaldatud Euroopa liikide või elupaikade punastes nimestikes hinnatud ohustatuks või halvemaks.

- Erandjuhtudel ja ainult näitlikustamiseks võivad projektid hõlmata tegevusi, mille eesmärk on parandada linnudirektiivi II lisas ja III lisas loetletud linnuliikide elupaikade seisukorda. Mis tahes sellise investeeringu jätkusuutlikkuse (vähemalt 30 aastat) kohta tuleb aga esitada garantii kohustuse vormis, millega lubatakse sõlmida maaomaniku/maahaldajaga pikaajaline leping või anda neile aladele kõige asjakohasem õiguslik kaitsestaatus enne projekti lõppu. Taotluse esitamise korral peab taotleja esitama üksikasjalikku teavet tuvastatud mehhanismi kohta, et tagada investeeringu pikaajaline jätkusuutlikkus ning selgitada, miks seda loetakse piisavaks. Selles kontekstis ei ole maaost võimalik. Selliste projektide raames tuleks lisaks esitada kava tulemuste levitamiseks, kordamiseks ja võimendamiseks.

Kui mingil põhjusel ei ole mis tahes eelmainitud juhtumi puhul vähemalt 30-aastased õigusliku kaitse / lepingulised kokkulepped võimalikud, peaks taotleja esitama põhjaliku põhjenduse ja selged tõendid, et tehtavat investeeringut toetab nõuetekohane maakasutuse kavandamine kõige asjakohasemal haldustasandil. Selles kontekstis saab toetada ka erakaitsealasid.

Liikide taastasustamine loodusesse ja muud kaitse eesmärgil liikide asustamised/ümberasustamised nende looduslikus levilas

Tegevusi, millega asustatakse/ümberasustatakse liike nende looduslikus levilas, loetakse abikõlblikuks üksnes siis, kui projekti taotlused vastavad kõigile alltoodud tingimustele. Taotleja peab kõiki tingimusi taotluses käsitlema ning selgitama, kuidas igaüks neist on täidetud.

- (i) tegevused on õigustatud, aitavad kulude/tulude analüüsi põhjal kvalitatiivselt kaitsele kaasa ning on suure tõenäosusega edukad, tuginedes põhjalikule riski- ja teostatavusanalüüsile;
- (ii) taastasustatud või asustatud/ümberasustatud organismid tulevad tõenäoliselt toime sihtkoha uute patogeene ja stressiteguritega ning risk, et sihtkohta asustatakse uusi patogeene, on minimaalne;
- (iii) taastasustamise või asustamise/ümberasustamise alternatiivid on hinnangu kohaselt vähem tõhusad või teostamatud selleks, et saavutada konkreetseid ja selgelt määratletud taastasustamise või asustamise/ümberasustamise kaitse-eesmärke;
- (iv) tegevused on suunatud aladele, kus liikide väljasuremise põhjused on kõrvaldatud;
- (v) liigi esindajate eemaldamist nende praegusest elupaigast eesmärgiga neid taastasustada või asustada/ümberasustada kaalutakse üksnes siis, kui see ei ohusta tehistingimustes elavaid või metsikuid populatsioone;
- (vi) tegevusi plaanitakse aladel, mille elupaigad ja kliima vastavad lähemas tulevikus liigi elujõulise populatsiooni säilimiseks vajalikele tingimustele;
- (vii) kõigi seotud poolte vahel (nt doonorpopulatsiooni pädeva asutuse ja taastasustamise või asustamise/ümberasustamise ala haldaja vahel) on sõlmitud ja dokumenteeritud eelnev kokkulepe;
- (viii) tegevused on suunatud üksnes piirkondadele, kus kohalike suhtumine kavandatavasse taastasustamisse või asustamisse/ümberasustamisse on soodne

või kus saab mõistlikult eeldada, et projekti kestuse jooksul on võimalik pälvida kohalike heakskiit;

(ix) kas

- organisme taasasustatakse üksnes aladele, kus neid on varem esinenud

või

- organisme asustatakse/ümberasustatakse sihilikult väljaspoole nende põliseid levilaid, selleks et
 - ennetada fookuses olevate liikide populatsioonide väljasuremist, kui nende kaitset esinevate või tõenäoliste tulevaste ohtude eest peetakse praeguses levilas vähem tõenäoliseks kui alternatiivsetes paikades või
 - taastada väljasuremise tõttu kadunud ökoloogiline funktsioon selliste organismide asustamisega/ümberasustamisega, mis on väljasurnud liikide lähedased sugulased, on nendega samast perekonnast ja kuuluvad kõige lähedasemasse ja sarnasemasse leiduvasse populatsiooni (geneetika, ökoloogia jms osas).

Sellise kaitse eesmärgil toimuva asustamise/ümberasustamise puhul peab olema võimalik usaldusväärselt hinnata, et nende avaldatav risk on väike, võttes arvesse ka nende invasiivseks muutumise potentsiaali.

- (x) Taotluses peab sisalduma ettevalmistav faas, taasasustamise või asustamise/ümberasustamise faas ja järelmeetmete faas ning ka väljumisstrateegia juhuks, kui taasasustamine või asustamine/ümberasustamine ei kulge plaanipäraselt;

(xi) tuleb tagada taasasustamise või asustamise/ümberasustamise jätkusuutlikkus.

Väljaspool olemasolevaid Natura 2000 alasid või kaitsealasid elluviidavad taasasustamise või asustamise/ümberasustamise tegevused on abikõlblikud üksnes siis, kui taotlus vastab kõigile järgmistele lisatingimustele:

- (i) taotluses on esitatud pädeva asutuse lubadus määrata (taas)asustatud/ümberasustatud populatsiooni peamised paljunemis- ja toitumisalad Natura 2000 aladeks (loodusdirektiivi II lisas loetletud liikide ja linnudirektiivi I lisas loetletud linnuliikide või esinevate rändliikide puhul) või kaitsealadena enne projekti lõppu (eeldusel, et taasasustamine või asustamine/ümberasustamine on edukas);
- (ii) on tagatud, et liikmesriigi pädev asutus on projekti kasusaaja (koordinaator või seotud kasusaaja). Taotluses peab olema toodud pädeva asutuse elluviidav konkreetne ala kaitsealla võtmise tegevus.

Edasised suunised kaitse eesmärgil taasasustamise või asustamise/ümberasustamise kohta on toodud järgmises dokumendis:

http://www.issg.org/pdf/publications/RSG_ISSG-Reintroduction-Guidelines-2013.pdf

Ex situ tegevused

Need on seotud tegevustega, nagu tehistingimustes kasvatamine, seemnepangad jms, ning võivad hõlmata jätkusuutlikke investeringuid taristusse/seadmetesse. Selleks, et *ex situ* tegevus oleks abikõlblik ning et seda loetaks konkreetseks looduskaitse tegevuseks, peab see

olema projekti kestuse jooksul seotud taastasustamisega. Erandjuhtudel loetakse neid investeeringuid abikõlblikeks ka juhul, kui taastasustamist ei ole kavandatud, kui põhjendatakse selgelt, et *ex situ* säilitamine on praegu selle/nende liigi/liikide jaoks ainus võimalik/kasulik säilitamise meede.

Maa ostmine

Maaostu kulude abikõlblikkus oleneb alljärgnevalt loetletud tingimustest. Taotleja peab kõiki tingimusi taotluses käsitlema ning selgitama, kuidas iga tingimus on täidetud või täidetakse projekti käigus.

- (i) Maaost peab olema selgelt seotud projekti eesmärkidega.
- (ii) Maaost peab panustama Natura 2000 võrgustiku parandamisse, säilitamisse või taastamisse.
- (iii) Ost on ainuke või kõige kulutõhusam viis soovitud kaitse-eesmärgi saavutamiseks.
- (iv) Ostetud maa on kõige asjakohasema õiguskaitse vormiga pikaajaliselt reserveeritud kasutusaladeks, mis vastavad LIFE-määruse artiklis 3 sätestatud eesmärkidele.
- (v) Kasusaajad peavad tagama, et müügileping/ notariaalselt kinnitatud dokument ja/või kinnistusraamatu kanne hõlmab garantiid selle kohta, et maa kuulub lõplikult (ilma ajapiiranguta) looduskaitse alla. Kui on olemas mõlemad võimalused (müügileping ja kinnistusraamatu kanne), peavad kasusaajad kasutama varianti, mis pakub kõige tõhusamat pikaajalist kaitset. Pange tähele, et kasusaajad peavad hiljemalt lõpparuandes esitama müügilepingu ja/või kinnistusraamatu kande koopia koos eelmainitud garantiiga. Kui neid dokumente ei esitata, ei ole vastavad maaostu kulud ja sellega seotud kulud abikõlblikud. Riikides, kus sellise garantii andmine nii kinnistusraamatus kui ka müügilepingus on keelatud, võib toetust andev asutus nõustuda võrdväärse garantiiga, eeldusel et see pakub pikaajaliselt sama tasemega kaitset.
- (vi) Maa peab ostma üks projekti kasusaajatest, kes on kas välja kujunenud eraõiguslik organisatsioon (nt looduskaitsele pühendunud valitsuseväline organisatsioon vms) või avalik-õiguslik organ, mis vastutab looduskaitse eest, ning maa peab peale projekti lõppu jääma tema omandisse.
- (vii) Taotluses tuleb tõendada, et kõigil maad ostvatel kasusaajatel on vajalik pädevus ja kogemused looduskaitse eesmärgil maa ostmiseks ning et kavandatav eesmärk on projekti ajakava arvestades realistlik.
- (viii) Kui ostja on eraõiguslik organisatsioon, peab selle põhikirjas sisalduma säte selle kohta, et tegevuse lõpetamise korral antakse maa üle teisele peamiselt looduskaitse valdkonnas tegutsevale juriidilisele isikule (nt teisele looduskaitsega tegelevale valitsusvälisele organisatsioonile või nõuetekohasele avalik-õiguslikule asutusele).
- (ix) Taotluses tuleb esitada tõendid selle kohta, et ostuhind vastab maa tüüpi ja piirkonda arvesse võttes kehtivatele turuhindadele.
- (x) Tuleb esitada tõendid selle kohta, et ostetud maa ei kuulunud projekti taotluse kuupäevale eelneva 24 kuu jooksul avaliku sektori asutusele.
- (xi) Ostetud maal tuleb projekti kestuse jooksul teha konkreetseid

taastamise ja/või hooldustegevusi või sellele peavad kehtima kasutuspiirangud, mis on rangemad olemasolevatest piirangutest, mida saaks kehtestada ilma maad ostmata. Suurepärases seisus maa ostmine (st mis ei vaja taastamist või hooldust või kasutuspiiranguid) on abikõlblik üksnes siis, kui see on projekti eesmärgi seisukohast strateegilise tähtsusega.

Pikaajaline maa rent, õiguste ostmine ja ühekordsed hüvitismaksed

Eelnimetatud maaostu tingimused kehtivad asjakohasel juhul ka neile makseliikidele. Taotleja peab kõiki tingimusi taotluses käsitlema ning selgitama, kuidas iga tingimus on täidetud või täidetakse projekti käigus. Rendi kestus peab olema piisav investeeringu säilimise tagamiseks (nt vähemalt 30 aastat). Vt ka LIFE programmi näidistoetuslepingu üldtingimusi.

Lühiajaline maa rent või ajutised hüvitismaksed

Projekti raamesse jääv piiratud kestusega maa rent või hüvitismaksed on abikõlblikud üksnes siis, kui need on vajalikud nende liikide, elupaikade või ökosüsteemi kaitsestaatus jaoks kasulike demonstreeritavate katsetegevuste elluviimiseks, millele projekt on suunatud. Pange tähele, et projekti lõpparuandes tuleb esitada lühiajalise rendi maksete (mis vastavad maa tüüpi ja piirkonda arvesse võttes kehtivatele turuhindadele) kulutõhususe nõuetekohane põhjendus.

Maaostuga, ühekordsete hüvitismaksetega ja rendimaksetega seotud abikõlbmatud kulud

Avalik-õiguslikele asutustele tehtavad mis tahes maaostu maksed, ühekordsed hüvitismaksed ja rendimaksed ei ole abikõlblikud, välja arvatud hüvitis kohalikele asutustele (see tähendab omavalitsustele vms) tehtavad lühiajalise rendi maksed.

Erandi kehtivuse jaoks peab see olema projektis selgesõnaliselt ettenähtud ja kasusaajad peavad tõendama, et tegu on ainsa kulutõhusa lahendusega projekti eesmärkide saavutamiseks. Lisaks soovitatakse kohalikel asutustel nendest maksetest saadud sissetulek investeerida Natura 2000 võrgustikuga seotud kaitse- või teavitustegevustesse või ELi elurikkuse strateegia aastani 2030 eesmärkide saavutamisse. Taotlused, milles esitatakse kõnealuste kohalike omavalitsuste lubadus seda teha, saavad projekti hindamise protsessis ELi lisandväärtuse eest rohkem punkte ning seega on suurem tõenäosus, et need valitakse välja kaasrahastuse jaoks.

Elupaikade järjepidev hooldus ja korduvad tegevused

Abikõlblikud ei ole iga-aastased või muul moel korduvad elupaikade hooldustegevused, mis toimusid juba enne projekti algust. Kui projekti kestuse jooksul alustatakse täiendavaid või uusi korduvad hooldustegevused (näiteks projekti tegevustega taastatava ala pikaajalise hooldusega alguse tegemiseks) peavad taotlejad oma taotluses selgitama ja põhjendama, miks neid tegevusi tuleks rahastada LIFE programmi kaudu ning kuidas nende jätkamist rahastatakse pärast projekti lõppu.

Kui projekti käigus läbi viidavad tegevused erinevad sageduse ja intensiivsuse poolest märkimisväärselt varasematest või jätkuvatest tegevustest, ei loeta neid varem alanuteks (ja võivad seega olla abikõlblikud). Taotlejad peavad taotluses andma piisavalt teavet, mis võimaldab seda aspekti hinnata.

Viimase makse tegemise ajal rahastaja kontrollib, et korduvaid tegevusi tehakse endiselt nõutud sagedusega, et need on tõepoolest elupaiga hoolduseks hädavajalikud

ning et kõik kaitsekorralduslikud ja eelarvega seotud tingimused on täidetud, tagamaks nende jätkumist pärast projekti lõppu. Kulud ei ole abikõlblikud, kui ei anta selget kinnitust selle kohta, et korduva tegevuse rakendamist jätkatakse pärast projekti lõppu.

Taristu

Asutus, mis otseselt omab või hakkab omama taristut, peaks osalema projekti partnerluses. See kehtib ka olemasoleva taristu renoveerimisega seotud taristukulude kohta. Erandi võib teha juhul, kui taristu omanikku ei saa partnerlusse kaasata seetõttu, et investeeringu eelarve on piiratud. Sellisel juhul peaks omanik sõlmima pikaajalise kohustuse (vähemalt 30 aastat), näiteks juriidilise leppe või maavalduslepingu, millega taristu otstarbeks saab looduse ja elurikkuse säilitamise eesmärkide saavutamine (nt seda kasutatakse kaitsealuste liikide pesitsusalana).

Harilikult peaks see taristu paiknema Natura 2000 alal. Kui taristu asub väljaspool Natura 2000 ala, tuleks kõige asjakohasemal viisil tagada taristu pikaajaline jätkusuutlikus (nt maakasutuse kavandamine, lepingulised kokkulepped) ja täita üks järgmistest abikõlblikkuse tingimustest:

- (i) taristu on vajalik nende Natura 2000 alade kaitse-eesmärkide saavutamiseks, millele projekt on suunatud;
- (ii) taristu toimib rände-koridorina (nt ökoduktid, kalapääsud) ja tõendatakse, et see on hädavajalik liikide ühendatuse ja liikumise tagamiseks;
- (iii) taristu on vajalik liikide *ex situ* tegevuseks (nt tehistingimustes kasvatamine, seemnepangad jms) ning liikide taasasustamine peab toimuma projekti elluviimise ajal.

Külastustaristu ei ole *a priori* abikõlblikud. Erandjuhtudel võib vähesel määral olla külastajate taristute loomine abikõlblik, kuid ainult juhul, kui on täidetud järgmised kriteeriumid:

- (i) taristu vajadus peab olema projekti eesmärkide saavutamise seisukohast hästi põhjendatud ning selgelt seotud projektis käsitletavate ohtude/surveteguritega;
- (ii) taristu investeering on kogu projekti eelarvega võrreldes väike ja see on kulutõhus;
- (iii) investeeringut pole võimalik rahastada teiste piirkonna, riigi ega ELi tasandi rahastamisvahenditega. Taotleja peaks taotluses põhjendama, miks ei saa investeeringu rahastamiseks kasutada teisi rahastamisallikaid.

Roheline taristu

Olenemata sellest, millele projektis keskendutakse, kui projekt on suunatud Natura 2000 võrgustikus või sellest väljaspool olevatele aladele, mida käsitletakse projektis kui osasid rohelisest/sinisest taristust, tuleb täita ka järgmised komisjoni talituste töödokumendis sätestatud kumulatiivsed kriteeriumid (https://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/pdf/SWD_2019_193_F1_STAF_F_WORKING_PAPER_EN_V4_P1_1024680.PDF):

- (i) panustab selgelt ja märkimisväärses ulatuses mitme ökosüsteemi teenuse säilitamisse ja/või parandamisse;
- (ii) parandab ELi loodusvaldkonna õigusaktidega reguleeritud liikide või elupaigatüüpide kaitsestaatust ja vastavate ökosüsteemide seisundit;
- (iii) seda viiakse ellu märkimisväärses ulatuses, mis tähendab, et see ületab haldusüksuste piire; või hõlmab vähemalt kahte liikmesriiki (või liikmesriiki ja

naaberriiki); või sellega rakendatakse riigi tasandi rohelise taristu strateegiat või raamistikku, mille alusel eelistatakse taastamistegevust riigi tasandil.

LIFE-2021-SAP-NAT-GOV — loodusealane juhtimine

Eesmärgid

Selle teema raames esitatavad taotlused peavad käsitlema ELi looduse ja elurikkuse valdkonna õigusaktidest kinnipidamise tagamist ja õiguskaitse kättesaadavust järgmistel viisidel:

- luues uusi või tõhustades olemasolevaid piiriüleseid, riiklikke või piirkondlikke keskkonnanõuetele vastavuse tagamise praktikute või ekspertide võrgustikke; ja/või seades sisse kutsekvalifikatsioonid ja -koolituse või täiustades olemasolevaid, et parandada nõuetelevastavuse edendamise, kontrollimise ja nõudmise kaudu siduvate ELi loodus- ja elurikkuse kaitse õigusaktide järgimist või
- rakendades „saastaja maksab“ põhimõtet, tuginedes nii haldusõigusele, kriminaalõigusele kui ka keskkonnavastutusele ja/või
- töötades välja ja kohaldades strateegiaid ja poliitikat ja/või töötades välja ja kasutades innovaatilisi vahendeid ja tegevusi siduvate ELi loodus- ja elurikkuse kaitse õigusaktide järgimise toetamiseks, seireks ja tagamiseks ning „saastaja maksab“ põhimõtte rakendamise tagamiseks keskkonnavastutuse kaudu; ja/või
- parandades asjaomaseid riigiasutuste hallatavaid infosüsteeme; ja/või
- suheldes kodanike ja teiste osalistega, et toetada ja jälgida nõuete täitmist ning tagada keskkonnavastutuse kohaldamist seoses ELi looduse ja elurikkuse valdkonna õigusaktidega.

Kohaldamisala — Tegevused, mida saab rahastada

Keskkonnanõuetele vastavusega tegelevate praktikute hulka võivad kuuluda isikud, kes töötavad selliste nõuetele vastavuse tagamisega seotud ülesandeid täitvate asutuste ja organite heaks nagu kohalikud omavalitsused, politsei- ja tolliasutused, ametid ja inspektsioonid, avaliku sektori kõrgeimad kontrolliasutused ja kohus. Nende sekka võivad kuuluda ka vabaühendused ning akadeemiliste ringkondade esindajad ja teadlased, kes on spetsialiseerunud ühele või mitmele nõuetele vastavuse tagamise aspektile. Kutsekvalifikatsioonide ja koolituste osas tuleks projektide raames väljastada koolituse läbimist ja kvalifikatsiooni omandamist kinnitav tõend. Samuti tuleks võimalikult palju ära kasutada infotehnoloogia potentsiaali, rakendades selliseid vahendeid, nagu veebiseminarid ja laialt avatud e-õpe, et kaugõpe jõuaks võimalikult paljude praktikuteni ja oleks võimalikult kulutõhus. Edendamissüsteemid ja -meetodid võivad hõlmata suuniseid, nõuandeteenuseid, teadlikkuse tõstmise kampaaniaid, partnerluslepinguid või enesekontrollisüsteeme, mis aitavad kohustuste kandjatel täita nõudeid. Strateegiate ja poliitika on suunatud hästi organiseeritud tegevustele ja sekkumistele, mis on eelkõige riskipõhised. Kontrollisüsteemid ja -meetodid võivad hõlmata kohapealset inspekterimist, järelevalvet (kasutades sh satelliite ja drone), kohapealseid kontrolle, jälitusteabe kogumist, tööstusharu analüüsi, politseijuurdlust, andmete analüüsi ja keskkonnaauditeid. Järelmeetmetel ja jõustamismeetoditel võib olla ühtmoodi lai kohaldamisala. Kodanike kaasamist võivad hõlbustada elektroonilised kaebuste menetlemise süsteemid, abitelefoniid, kodanike vaatlussüsteemid ja muud kodanikega seotud teadusplatvormid. Kodanike teadusplatvormid võivad muu hulgas võimaldada pädevatel riiklikel, ametiasutustel ja kohalikel omavalitsustel kaasata kodanikke keskkonnaseisundi jälgimisse ja muud liiki järelevalvesse, tekitades samas ühtlasemaid ja paremini kasutatavaid andmeid.

Toetatakse tõhusat üldsuse osalemist ja avalikkuse, valitsuseväliste organisatsioonide, juristide, kohtuvõimu, avaliku halduse asutuste ja muude sidusrühmade looduse ja elurikkuse poliitika ning õigusaktidega seotud asjades kohtu poole pöördumise võimalust eesmärgiga parandada üldsuse osalemist ja/või keskkonnaasjades kohtu poole pöördumise võimaluse tõhusaid viise puudutavaid teadmisi, arusaamist ja kohaldamist, keskendudes eelkõige loodusele ja elurikkusele looduse, elurikkuse, vee ja keskkonnavastutuse instrumentide kaudu.

Projektid peaksid tuginema olemasolevatele moodulitele ja oskusteabele, mille komisjon on keskkonnaõiguse alase koolituse valdkonnas välja töötanud.

Eeldatav mõju

Taotlejatelt eeldatakse, et nad selgitavad ja kirjeldavad, kuidas nad saavutavad eeldatava panuse, mida on kirjeldatud toetuste andmise kriteeriumis „Mõju“ (vt punkti 9).

Kõigi LIFE'i projektide puhul tuleb esitada aruanne nende eeldatavate väljundite ja mõjude kohta, võttes arvesse LIFE'i peamisi tulemusnäitajaid (*Key performance indicators (KPIs)*). Need peamised tulemusnäitajad aitavad hinnata LIFE'i projekti mõju nii keskkondlikul kui ka sotsiaalmajanduslikul tasandil (nt kohaliku majandust ja elanikkonda mõjutavate tegevuste kaudu). Kõik mõõdetavad indikaatorid peaksid olema vastavuses käsitletava kaitse või elurikkuse probleemi ja kavandatavate tegevustega.

Vaadake üle elektroonilise toetuse taotluse osas C sisalduvad näitajad ja täiendage neid projekti eeldatavate mõjudega. Projekti kestuse jooksul küsitakse täpsemaid andmeid.

Toetusmäär

Maksimaalselt 60% toetusmäär.

Lisatingimused

Kehtivad samad kaalutlused, mis on loetletud looduse ja elurikkuse teema all (vt ülaltoodut).

3. Olemasolev eelarve

Taotlusvooru olemasolev eelarve on **135 470 000 eurot**

Iga teema konkreetne teave eelarve kohta on esitatud alljärgnevas tabelis.

Teema	Teema eelarve	Projekti eelarvete esialgne vahemik	Rahastatavate projektide hinnanguline arv
1— Loodus ja elurikkus	132 470 000 eurot	2 000 000–13 000 000 eurot	35 projekti
2 — Loodusealane juhtimine	3 000 000 eurot	700 000–2 000 000 eurot	2 projekti

Jätame endale õiguse mitte eraldada kõiki olemasolevaid vahendeid või jaotada need ümber taotlusvoor prioriteetide vahel, olenevalt laekunud taotlustest ja hindamise tulemustest.

4. Ajakava ja tähtajad

Ajakava ja tähtajad (esialgne)	
Taotlusvoor algus:	13. juuli 2021
Esitamise tähtaeg:	<u>30. november 2021 – 17:00:00 CET</u> (Brüssel)
Teave hindamistulemuste kohta:	aprill 2022
Toetuslepingu allkiri:	juuli/august 2022

5. Lubatavus ja dokumendid

Taotlused tuleb esitada enne **taotlusvoor tähtaega** (vt *ajakava punkt 4*).

Taotlused tuleb esitada **elektrooniliselt** rahastamis- ja hankeportaali elektroonilises taotlemise süsteemis (kättesaadav lehel „Topic“ (Teema) jaotises [Search Funding & Tenders](#) (Otsi rahastust & pakkujaid).

Paber kandjal EI OLE võimalik taotlusi esitada.

Taotluste (sh lisade ja tõendavate dokumentide) esitamise korral tuleb kasutada ankeete, mis on esitatud taotlemise süsteemis (⚠ MITTE dokumente, mis on saadaval lehel „Topic“ (Teema) – need on ette nähtud üksnes teabe andmiseks).

Projekti akronüüm – teie projekti akronüüm peab sisaldama sõna LIFE.

Taotlused peavad olema **täielikud** ja sisaldama kogu nõutud teavet ning kõiki nõutavaid lisasid ja tõendavaid dokumente:

- Taotluse vormi A osa – sisaldab osalejatega (tulevane koordineerija, toetusesaajad ja seotud üksused) seotud haldusteavet ja projekti eelarve kokkuvõtet (*tuleb täita otse veebis*)
- Taotluse vormi B osa – sisaldab projekti tehnilist kirjeldust (*tuleb alla laadida portaali elektroonilise taotlemise süsteemist, täita ja seejärel kokku panna ning uuesti üles laadida*)
- C osa (*tuleb täita otse veebis*) sisaldab projekti kohta lisaandmeid
- **kohustuslikud lisad ja tõendavad dokumendid** (*tuleb üles laadida*):
 - üksikasjalik eelarvetabel (*taotlemise süsteemis on saadaval kohustuslik Exceli mall*)
 - teave osaleja kohta
- **Mittekohustuslikud lisad** (mis on hädavajalikud taotluse ankeedi osa B täiendamiseks, kui see on nõutud)

- kaardid (*mall on saadaval taotlemise süsteemis*)
- alade kirjeldus (*mall on saadaval taotlemise süsteemis*)
- liikide ja elupaikade kirjeldus (*mall on saadaval taotlemise süsteemis*)
- kaasrahastuse avaldus (*mall on saadaval taotlemise süsteemis*)
- toetuskirjad (konkreetne mall puudub)
- tegevuse aastaaruanne – ei kohaldata
- muud lisad – ei kohaldata

Pange tähele, et kokkuvõtlikusse eelarvetabelisse (täidetud otse veebis) kantud summad peavad vastama üksikasjalikus eelarvetabelis arvutatud summadele. Vastuolude korral on ülimuslikud veebis esitatud kokkuvõtlikus eelarvetabelis esitatud summad.

Taotluse esitamisel peate kinnitama, et teil on **volitus tegutseda** kõigi taotlejate nimel. Lisaks peate kinnitama, et taotluses sisalduv teave on õige ja täielik ning et osalejad vastavad ELi rahastuse saamise tingimustele (eelkõige abikõlblikkus, finants- ja tegevussuutlikkus, välistamine jms). Enne toetuse allkirjastamist peab iga toetuse saaja ja seotud asutus seda veelkord kinnitama kirjaliku kinnituse allkirjastamisega. Täieliku toeta taotlusi ei rahuldata.

Teie taotlus peab olema **loetav, ligipääsetav ja trükitav**.

Taotluste maht on maksimaalselt **120 lehekülge** (osa B). Hindajad ei võta arvesse lisalehti.

Teilt võidakse hilisemas etapis küsida lisadokumente (*juriidilise isiku valideerimiseks, finantssuutlikkuse kontrollimiseks, pangakonto kinnitamiseks jms*).

 Täiendava teabe saamiseks esitamise protsessi kohta (sealhulgas IT-ga seotud küsimused) vt [veebipõhist kasutusjuhendit](#).

6. Abikõlblikkus

Abikõlblikud osalejad (abikõlblikud riigid)

Abikõlblikkuse tagamiseks peavad taotlejad (toetusesaajad ja seotud üksused) täitma järgmised kriteeriumid:

- olema juriidilised isikud (avalik-õiguslikud või eraõiguslikud asutused)
- olema asutatud ühes abikõlblikest riikidest, st:
 - ELi liikmesriigid (sh ülemeremaad ja -territooriumid (ÜMT))
 - kolmandad riigid:
 - loetletud EMP riigid ja LIFE programmiga seotud riigid ([osalevad riigid](#)) või riigid, millega on käimas läbirääkimised assotsieerimislepingu sõlmimiseks ja kus leping jõustub enne toetuse allkirjastamist
- koordineerija peab asuma abikõlblikus riigis

Toetuse saajad ja seotud asutused peavad enne taotluse esitamist registreeruma [osalejate registris](#) ning nad peavad olema valideeritud keskses valideerimisasutuses.

Valideerimiseks palutakse neil üles laadida dokumendid, mis tõendavad juriidilist staatust ja päritolu.

Muud üksused võivad osaleda muudes konsortsiumi rollides, näiteks seotud partnerid, alltöövõtjad, mitterahalist abi andvad kolmandad isikud jne (vt p 13).

Erijuhtumid

Erakorralised vahendid – teistest riikidest (mida pole loetletud eelpool) pärit üksused on erandjuhtudel abikõlblikud, kui toetust andva asutuse silmis on nende osalemine hädavajalik tegevuse rakendamiseks (vt *tööprogrammi*). Füüsilised isikud – füüsilised isikud EI OLE abikõlblikud (välja arvatud füüsilisest isikust ettevõtjad, mille puhul ettevõttel puudub füüsilisest isikust eraldiseisev juriidiline isik).

Rahvusvahelised organisatsioonid – rahvusvahelised organisatsioonid on abikõlblikud. Nende suhtes ei kohaldata abikõlblikke riike käsitlevaid eeskirju.

Juriidilise isiku staatusega üksused – üksused, mis ei ole oma siseriikliku õiguse kohaselt juriidilised isikud, võivad erandkorras osaleda, kui nende esindajatel on õigus võtta nende nimel õiguslikke kohustusi ja pakkuda tagatise ELi finantshuvide kaitseks samaväärselt juriidiliste isikute pakutavate tagatistega⁹.

ELi organid – ELi organid (välja arvatud Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus) EI TOHI olla konsortsiumi liikmed.

Ühendused ja huvirühmad – tütarettevõtetest koosnevad asutused võivad osaleda kui ainsad toetusesaajad või juriidilise kehata toetusesaajad¹⁰. ⚠Pange tähele, et kui tegevusi rakendavad liikmed, peaksid nad ka osalema (kas toetusesaajatena või seotud üksustena, muidu EI OLE nende kulud abikõlblikud).

Riigid, kes peavad praegu läbirääkimisi assotsieerimislepingute üle – läbirääkimisi pidavatest riikidest (vt *eespool*) pärit toetusesaajad võivad osaleda taotlusvoorus ja võivad alla kirjutada toetustele, kui läbirääkimised on sõlmitud enne toetuse allkirjastamist (tagasiulatava mõjuga, kui see on lepingus sätestatud).

ELi sanktsioonid – teatavate üksuste suhtes kohaldatakse erieeskirju (*nt üksused, kellele kohaldatakse ELi sanktsioone Euroopa Liidu aluslepingu artikli 29 ja ELi toimimise lepingu artikli 215¹¹ kohaselt ja üksused, kellele kohaldatakse komisjoni suunist nr 2013/C 205/05¹²*). Sellised üksused ei ole abikõlblikud, et osaleda mis tahes juhul, sealhulgas toetusesaajate, seotud üksuste, seotud partnerite, alltöövõtjate või kolmandatele isikutele rahalise toetuse saajatena (kui neid on).

Lisateabe saamiseks vt [juriidilise isiku valideerimise, juriidilise isiku määratud esindaja määramise ja finantsvõimekuse hindamise eeskirju](#).

Konsortsiumi koosseis

Ei kohaldu.

⁹ Vt ELi finantsmääruse 2018/1046 artikli 197 lõike 2 punkti c.

¹⁰ Vt mõisteid ELi finantsmääruse 2018/1046 artikli 187 lõikest 2 ja artikli 197 lõikest 2.

¹¹ Pange tähele, et Euroopa Liidu Teatajas on sätestatud ametlik loetelu ja vastuolude korral on selle sisu ülimuslik [ELi sanktsioonide kaardi](#) suhtes.

¹² Komisjoni suunis 2013/C 205/05 Iisraeli üksuste abikõlblikkus ja nende tegevuse kohta Iisraeli okupeeritud aladel alates 1967. aasta juunist ELi rahastatavate toetuste, auhindade ja finantsinstrumentide osas alates 2014. aastast (ELT C 205, 19.07.2013, lk 9–11).

Abikõlblikud tegevused

Abikõlblikud tegevused on sätestatud eelnevalt punktis 2.

Taotlused peavad vastama ELi poliitilistele huvidele ja prioriteetidele (*näiteks keskkonna-, sotsiaal-, julgeoleku-, tööstus- ja kaubanduspoliitika jne*).

Kolmandatele isikutele on lubatud anda rahalist tuge programmide „Loodus ja elurikkus“ ning „Loodusala juhtimine“ alusel toetuste ja auhindadena järgmistel tingimustel:

- taotlusvoorud peavad olema avatud, laialdaselt avalikustatud ning vastama ELi läbipaistvuse, võrdse kohtlemise, huvide konflikti ja konfidentsiaalsuse standarditele.

Kolmandatele isikutele antav rahaline toetus on lubatud kõigis projektides, mille eesmärk on aidata projektipartnerluse välistel üksustel (*nt mittetulundusühendused, kohalikud omavalitsused või kodanike rühmitused*) rakendada või arendada kohalikke algatusi, mis panustavad projekti eesmärkide saavutamisse.

Teie projekti taotluses tuleb selgelt välja tuua, miks on vajalik maksta kolmandatele isikutele rahalist toetust ja kuidas seda hallatakse ning esitada loetelu erinevatest tegevustest, mille eest kolmandad isikud võivad saada rahalist toetust. Lisaks tuleb taotluses selgelt kirjeldada saavutatavaid eesmärke.

Geograafiline asukoht (sihtriigid)

Taotlused peavad olema seotud abikõlblikes riikides toimuvate tegevustega (*vt eespool*). Projektid, mille tegevused toimuvad abikõlblikest riikidest väljaspool, peavad olema vajalikud ELi (või abikõlbliku kolmanda riigi) keskkonna ja kliima eesmärkide saavutamiseks ning abikõlblikes riikides tehtavate sekkumiste tõhususe tagamiseks (*näiteks tegevused, mille eesmärk on kaitsta rändlinde talvitumisaaladel, tegevused, mida viiakse ellu piiriülesel jõel, või projektid, mille eesmärk on tegeleda keskkonnaprobleemidega, mida pole võimalik lahendada edukalt või tõhusalt, kui tegevusi ei tehta ka abikõlblikes riikides*). Abikõlblike kolmandate riikide eesmärgid ei tohi olla vastuolus ELi omadega.

7. Finantssuutlikkus ja tegevussuutlikkus ning välistamine

Finantssuutlikkus

Taotlejatel peavad olema **stabiilsed ja piisavad vahendid** projektide edukaks elluviimiseks ja oma panuse andmiseks. Mitmetes projektides osalevatel organisatsioonidel peab olema piisav suutlikkus kõiki neid projekte ellu viia.

Finantssuutlikkuse kontroll toimub dokumentide alusel, mis palutakse teil toetuste ettevalmistamise ajal üles laadida [osalejate registrisse](#) (*nt kasumiaruanne ja bilanss, äriplan, kinnitatud välisaudiitori koostatud audituaruanne, viimase lõppenud majandusaasta raamatupidamisaruannete kinnitamine jne*). Analüüs põhineb neutraalsetel finantsnäitajatel, kuid selles võetakse arvesse ka muid aspekte, näiteks sõltuvust ELi rahastamisest ja eelarvepuudujäägist ning eelmiste aastate tuludest.

Kontrollitakse tavaliselt kõiki koordineerijaid, välja arvatud järgmisi:

- avalik-õiguslikud asutused (riikliku õiguse alusel avalik-õigusliku asutusena asutatud üksused, sealhulgas kohalikud omavalitsused või riiklikud ametiasutused) või rahvusvahelised organisatsioonid
- juhul kui projektiga taotletud toetuse summa ei ületa 60 000 eurot

Vajaduse korral võib seda teha ka seotud üksuste korral.

Kui me leiame, et teie finantssuutlikkus ei ole piisav, võime nõuda järgmist:

- lisateave
 - tõhustatud finantsvastutuse kord, st kõigi toetusesaajate solidaarne vastutus või seotud üksuste solidaarne vastutus (vt *allpool p 10*)
 - osamaksetena tasutav eelrahastus
 - (üks või enam) eelrahastuse tagatist (vt *allpool, p 10*)
- või
- eelrahastusest loobumine
 - taotleda teie asendamist või lükata vajaduse korral kogu taotluse tagasi.

 Lisateabe saamiseks vt [juriidilise isiku valideerimise, juriidilise isiku määratud esindaja määramise ja finantsvõimekuse hindamise eeskirju](#).

Tegevussuutlikkus

Taotluse esitajatel peavad olema projektide edukaks elluviimiseks ja oma panuse andmiseks vajalik **oskusteave, kvalifikatsioon ja vahendid** (sealhulgas piisav kogemus võrreldava suuruse ja laadiga projektidega).

Seda suutlikkust hinnatakse koos pakkumuse hindamise kriteeriumiga „Ressursside“ taotlejate ja nende projektimeeskondade pädevuse ja kogemuse alusel, sh tegevuseks vajalike ressurssidega (inimesed, tehnilised jms) või erandjuhtudel meetmetega, millega kavatsetakse see saavutada ülesande täitmise alguseks.

Kui pakkumuse hindamise kriteeriumi hindamine on positiivne, loetakse, et taotlejatel on piisavalt tegevussuutlikkust.

Taotlejad peavad näitama oma suutlikkust järgmisega:

- projekti juhtimise ja rakendamise eest vastutavate töötajate üldised profiilid (kvalifikatsioon ja kogemused)
- konsortsiumis osalejate kirjeldus (ja eelmised projektid, kui neid on).

Vajaduse korral võidakse nõuda täiendavaid tõendavaid dokumente, et kinnitada mis tahes taotleja tegevussuutlikkust.

Välistamine

Taotlejad, kelle suhtes on tehtud **ELi välistamisotsus** või kes on ühes järgmistest **välistamise olukordadest**, mis ei võimalda neil saada ELi rahastust, EI tohi osaleda¹³:

- pankrot, likvideerimine, kohtumenetlused, kokkulepe võlausaldajatega, peatatud äritegevus või muud sarnased menetlused (sh menetlused seoses isikutega, kes vastutavad piiramatult taotleja võlgade eest)
- sotsiaalkindlustuse või maksukohustuste rikkumine (sh kui selle panid toime isikud, kes vastutavad piiramatult taotleja võlgade eest)

¹³ Vt ELi finantsmääruse [2018/1046](#) artikleid 136 ja 141.

- süüdi tõsisel ametialases väärkäitumises¹⁴ (*sealhulgas kui selle panid toime isikud, kellel on esinduse, otsuste langetamise või kontrolli õigused, tegelikud tulusaajad või isikud, kes on toetuse andmise/rakendamise seisukohalt olulised*))
- toime pandud pettus, korruptsioon, sidemed kriminaalse organisatsiooni, rahapesu või terrorismiga seotud kuritegudega (sh terrorismi rahastamine), lapstööjõu või inimkaubandusega (sh kui selle panid toime isikud, kellel on esinduse, otsuste tegemise või kontrolli õigused, tegelikud tulusaajad või isikud, kes on toetuse andmise/rakendamise seisukohalt olulised)
- märkimisväärsed puudujäägid ELi hankepingu, toetuslepingu, auhinna, eksperdilepingu vms peamistest kohustustest kinnipidamisel (sh kui selle panid toime isikud, kellel on esinduse, otsuste tegemise või kontrolli õigused, tegelikud tulusaajad või isikud, kes on toetuse andmise/rakendamise seisukohalt olulised)
- süü eeskirjade eiramises määruse nr [2988/95](#) artikli 1 lõike 2 tähenduses (*sealhulgas kui selle panid toime isikud, kellel on esinduse, otsuste tegemise või kontrolli õigused, tegelikud tulusaajad või isikud, kes on toetuse andmise/rakendamise seisukohalt olulised*)
- loodud teistsuguses jurisdiktsioonis eesmärgiga hoida kõrvale päritoluriigi eelarvelistest, sotsiaalsetest või muudest juriidilistest kohustustest või sellel eesmärgil on loodud teine asutus (*sealhulgas kui selle panid toime isikud, kellel on esindamise, otsuste langetamise või kontrollimise õigused, tegelikud tulusaajad või isikud, kes on toetuse andmise/rakendamise seisukohalt olulised*).

Taotlejatest keeldutakse ka siis, kui selgub, et¹⁵:

- nad esitasid toetuste andmise menetluse käigus osalemiseks nõutud teavet valesti või jätsid selle teabe esitamata;
- nad osalesid eelnevalt taotlusvooru ettevalmistuses ja see põhjustab konkurentsimoonutuse, mida ei ole võimalik kuidagi heastada (huvide konflikt).

8. Hindamise ja toetuste andmise menetlus

Taotlustes tuleb järgida **taotluste esitamise ja hindamise tavamenetlust** (ühes etapis esitamine ja ühes etapis hindamine).

Kõiki taotlusi hindab **hindamiskomitee** (mida abistavad erapooletud välised eksperdid). Kõigepealt kontrollitakse taotluste vastavust vorminõuetele (lubatavus ja abikõlblikkus, vt p 5 ja 6). Lubatavaks ja abikõlblikuks loetud taotlusi hinnatakse lähtuvalt tegutsemissuutlikkusest ja pakkumuse hindamiskriteeriumidest (vt p 7 ja 9) ning järjestatakse seejärel punktisummade alusel.

Sama punktisumma saanud taotluste korral (teema või eelarve raames) määratakse alljärgneva lähenemise põhjal kindlaks **tähtsuse järjekord**:

järjest igas võrdsete taotlustega rühmas, alustades kõrgeima hinde saanud rühmast ja edasi alanevas järjestuses.

¹⁴ Ametialane väärkäitumine hõlmab järgmist: kutseala eetikanormide rikkumine, õigusvastane käitumine, mis mõjutab ametialast usaldusväärsust, valeandmete esitamine / teabe väärsti esitamine, osalemine kartellis või muus konkurentsi moonutavas kokkuleppes, intellektuaalomandi õiguste rikkumine, püüe mõjutada otsustamisprotsesse või hankida ametiasutustelt konfidentsiaalselt teavet, et saada eeliseid.

¹⁵ Vt ELi finantsmääruse [2018/1046](#) artiklit 141.

Võrdsete projektide prioriteetidid seatakse hinde alusel, mille nad said toetuse andmise kriteeriumi „Mõju“ eest. Kui need punktisummad on võrdsed, põhineb tähtsuse järjekord kriteeriumide „Asjakohasus“, seejärel „Kvaliteet“, seejärel „Ressursid“ punktisummadel.

Kõiki taotluste esitajaid teavitatakse hindamistulemusest (**hindamistulemuse kiri**). Edukate taotluste koostajatele edastatakse kutse toetuse ettevalmistamiseks; teised pannakse ootenimekirja või lükatakse tagasi. Eelarve künnisest allapoole jäänud (st taotlusvooru läbinud, kuid mitte piisavalt kõrgel positsioonil rahastuse saamiseks) taotlustele antakse kvaliteedimärgis.

 Rahastamiskohustust ei ole võetud – toetuse ettevalmistamise kutse EI kujuta endast ametlikku rahastamiskohustust. Enne toetuse andmist tuleb teha erinevaid õiguspärasuse kontrole: *juriidilise isiku valideerimine, finantssuutlikkus, välistamise kontroll jms.*

Toetuse ettevalmistamine hõlmab dialoogi, et viimistleda projekti tehnilisi või finantsaspekte ning teilt võidakse nõuda täiendavat teavet. Samuti võib see hõlmata taotluse kohandamist, et käsitleda hindamiskomisjoni soovitusi või muid probleeme. Nõuetele vastavus on toetuse allkirjastamise eeltingimus.

Kui leiате, et hindamismenetluses tehti viga, võite esitada **kaebuse** (pidades kinni hindamistulemuse kirjas toodud tähtaegadest ja menetlustest). Pange tähele, et teavitusi, mida pole avatud 10 päeva jooksul alates saatmisest, loetakse avatuks, ning et tähtaegu arvestatakse alates avamisest/kättesaamisest (vt ka [rahastus- ja hankeportaali kasutustingimused](#)). Pidage ka silmas, et elektrooniliselt esitatud kaebustele võivad kehtida tähemärgipiirangud.

9. Hindamiskriteeriumid

Käesoleva taotlusvooru **hindamiskriteeriumid** on järgmised:

1. Asjakohasus (0–20 punkti)

- Ühele või mitmele LIFE programmi alaeesmärgile ja eesmärgiks olevale allprogrammile tehtava panuse asjakohasus
- Mil määral on taotlus kooskõlas taotlusvoorus esitatud kirjeldusega, sealhulgas vajaduse korral selle konkreetset prioriteetid
- Mõiste ja meetodika: üldise sekkumisloogika usaldusväärsus
- Mil määral pakub taotlus kaashüvitisi ja edendab sünergiat muude poliitikavaldkondadega, mis on olulised keskkonna- ja kliimapolitika eesmärkide saavutamiseks

2. Mõju (0–20 punkti)

- Tegevuste tõttu projekti käigus ja/või pärast seda oodatavate mõjude ambitsioonikus ja usaldusväärsus, sealhulgas selle tagamine, et ei tekitata olulist kahju LIFE programmi muudele alaeesmärkidele
- Projekti tulemuste kestlikkus pärast projekti lõppu
- Projekti tulemuste kasutamise meetmete kvaliteet
- Projekti tulemusi võib korrata samades või muudes sektorites või kohtades või suurendada avaliku või erasektori osalejate poolt või suuremate investeeringute või rahaliste vahendite kasutuselevõtmise kaudu (hoogustav potentsiaal).

3. Kvaliteet (0–20 punkti)

- Töökava selgus, asjakohasus ja teostatavus
- Asjaomaste sidusrühmade kindlaksmääramine ja mobiliseerimine
- Tegevuse asjakohane geograafiline fookus
- Mõjude seire ja aruandluse kava kvaliteet
- Projekti ja selle tulemuste erinevatele sihtrühmadele teatavaks tegemise ja levitamise meetmete asjakohasus ja kvaliteet

4. Ressursid (0–20 punkti)

- Projektimeeskonna koosseis – võttes arvesse selle asjatundlikkust, oskusi ja kohustusi ning juhtimisstruktuuri asjakohasust
- Eelarve ja ressursside asjakohasus ning nende kooskõla töökavaga
- Eelarve läbipaistvus, st kuluartiklid peaksid olema piisavalt kirjeldatud
- Mil määral arvestatakse projekti keskkonnamõjuga ja seda leevendatakse, sealhulgas keskkonnahoidlike hangete kasutamise kaudu. Kasuks tuleb tunnustatud meetodite kasutamine projekti keskkonnajalajälje arvutamiseks (nt toote keskkonnajalajälje leidmise meetod või organisatsiooni keskkonnajalajälje leidmise meetod või sarnased meetodid, nagu tootekategooria keskkonnajalajälje määramise eeskirjad / organisatsiooni keskkonnajalajälje määramise eeskirjad) või keskkonnajuhtimissüsteemid (nt keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteem)
- Taotluse maksumuse ja kvaliteedi suhe

Boonuspunktid

- **1. boonus** Taotlusega kaasneb erakordselt tugev sünergia LIFE programmi allprogrammidega ning see pakub märkimisväärsed kaasnevaid hüvesid. (2 punkti).
- **2. boonus** Taotlust rakendatakse eelkõige äärepoolseimates piirkondades. Kui taotlusvoorus käsitletud vajaduste seiskohast on olulised konkreetsed piirkondlikud eripärad, *nt saared seoses jäätmetega, mahuka söetööstusega piirkonnad seoses puhta energiaga jne*, võidakse seda boonust laiendada teistele konkreetsete vajaduste ja haavatavustega piirkondlikele aladele (2 punkti).
- **3. boonus** Taotlus toetub märkimisväärselt teiste ELi rahastatud projektide tulemustele või laiendab neid. (2 punkti).
- **4. boonus** Taotlusel on erakordne katalüütiline potentsiaal. (2 punkti).
- **5. boonus** Taotluses on nähtud ette liikmesriikide vaheline piiriülene koostöö, mis on hädavajalik projekti eesmärkide saavutamise tagamiseks. (2 punkti).

Hindamiskriteeriumid	Minimaalne nõutav punktisumma	Maksimaalne punktisumma	Paranduskoefitsient
Asjakohasus	10	20	1
Mõju	10	20	1,5
Kvaliteet	10	20	1
Ressursid	10	20	1
Üldine kaalutud (nõutav) punktisumma (boonuseta)	55	90	–
1. boonus	–	2	1
2. boonus	–	2	1
3. boonus	–	2	1
4. boonus	–	2	1
5. boonus	–	2	1
Üldine kaalutud (nõutav) punktisumma (koos boonusega)	55	90–100	–

Maksimaalsed punktid: 90–100 punkti. Iga

kriteeriumi individuaalne lävi: 10 punkti.

Üldine positiivse otsuse künnis: 55 punkti.

Taotlusi, mis ületavad individuaalsed künnised JA üldise künnise, kaalutletakse rahastamiseks olemasoleva taotlusvooru eelarve piires. Muud taotlused lükatakse tagasi.

10. Toetuslepingute õiguslik ja rahaline vormistamine

Kui te läbite hindamise, esitatakse teie projektile kutse toetuse ettevalmistamiseks, kus teil palutakse koos ELi projekti haldava ametnikuga ette valmistada toetusleping.

Kõnealune toetusleping määrab kindlaks teie toetuse raamistiku ja selle tingimused, eelkõige seoses tarnete, aruandluse ja maksetega.

Kasutatav näidistoetusleping (ja kõik muud asjakohased mallid ja juhenddokumendid) on saadaval veebilehel [Portaali juhenddokumendid](#).

Alguskuupäev ja projekti kestus

Projekti alguskuupäev ja kestus määratakse kindlaks toetuslepingus (*andmeleht, 1. punkt*). Tavaliselt on alguskuupäev pärast toetuslepingu allkirjastamist. Tagasiulatuvat kohaldamist võib lubada erandkorras nõuetekohase põhjenduse olemasolul, kuid mitte varem kui taotluse esitamise kuupäeval.

Esialgne projekti kestus: 36–84 kuud (pikendamine on põhjendatud juhul muudatusega võimalik).

Vahe-eesmärgid ja tulemused

Iga projekti vahe-eesmärke ja tulemusi hallatakse portaali toetuste haldamise süsteemi kaudu ning need kajastuvad toetuslepingu 1. lisas.

Toetuse vorm, toetusmäär ja maksimaalne toetussumma

Toetuse parameetrid (*maksimaalne toetussumma, toetusmäär, abikõlblikud kogukulud jms*) määratakse kindlaks toetuslepingus (*andmelehe 3. punkt ja artikkel 5*).

Projekti eelarve (maksimaalne toetussumma): *vt eelnevat punkti 3*. Antud toetus võib olla väiksem kui taotletud summa.

Toetus on eelarvepõhine segatoetus tegelike kulude katmiseks (tegelikud kulud koos ühikukulu ja kindlasummaliste elementidega). See tähendab, et hüvitatakse AINULT teatud tüüpi kulusid (abikõlblikke kulusid) ja kulusid, mida projekti jaoks *tegelikult* kanti (MITTE *eelarvelisi* kulusid). Ühikuhindade ja kindlasummaliste elementide korral saate küsida toetuslepingus kirjeldatud viisil arvutatud summasid (*vt artikkel 6 ning lisad 2 ja 2a*).

Kulud hüvitatakse toetuslepingus fikseeritud toetusmäära alusel (maksimaalselt **60%**).

Võite taotleda suuremat projekti toetusmäära, kui teie projekt on:

- ainult esmatähtsatele elupaikadele/liikidele suunatud projekt (**75%**), see tähendab on suunatud ainult järgmistele:
 - ELi loodusdirektiivi [92/43](#) kohaldamiseks vajalik esmatähtis elupaik või liik, mis on loetletud selle direktiivi vastavates lisades
 - linnuliik, mida loeb [rahastamisprioriteediks](#) ELi linnudirektiivi [2009/147](#)¹⁶ (https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/life_priority/index_en.htm) artikli 16 alusel loodud teaduse ja tehnika arengu komitee (ORNIS komitee)
 - loodusdirektiivi 92/43 lisades loetletud elupaigatüüp või liik, mille seisund on hinnatud kõige hiljutisemates kättesaadavates ELi ja riigi tasandi biogeograafilise piirkonna hinnangutes ebasoodsaks-halvaks ja langustrendis (U2-) olevaks
 - elupaigatüüp või liik (välja arvatud linnud), mille ELi tasandi ohustaatus on hinnatud ohustatuks või halvemaks Euroopa [liikide punase nimestiku](#) või [elupaikade punase nimestiku](#) kõige uuemates avaldatud versioonides, sealhulgas aladel, mida nimestiku koostamisel ei hinnatud
 - suunatud mis tahes elupaigale või liigile aladel, mida ei ole hinnatud Euroopa liikide või elupaikade punase nimestiku koostamisel ning mille ohustaatus on hinnatud ohustatuks või halvemaks IUCNi liikide ja elupaikade punase nimestiku kõige uuemas avaldatud versioonis.
- projekt, mis on suunatud nii esmatähtsatele kui ka vähem tähtsatele elupaikadele/liikidele (**67%**), see tähendab:
 - on suunatud mõlemale, kuid keskendub selgelt esmatähtsatele liikidele või elupaikadele, see tähendab enamik selle tegevusi on otseselt suunatud vaid esmatähtsatele liikidele või elupaikadele, pakkudes neile konkreetset otsest kasu.

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ, 30. november 2009, loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7).

Toetused EI TOHI teenida kasumit (see tähendab tulude ülejääk + ELi toetust ületavad kulud). Tulu teenimisele suunatud ühendused peavad deklareerima oma tulud ja kasumi olemasolu korral lahutame selle lõplikust toetussummast (*vt punkt 22.3*).

Lisaks sellele võtke arvesse, et lõplikku toetussummat võib toetuslepingu täitmata jätmise korral vähendada (*nt valesti rakendamine, kohustuste rikkumine jms*).

Eelarvekategooriad ja kulude abikõlblikkuse eeskirjad

Eelarvekategooriad ja kulude abikõlblikkuse eeskirjad on kindlaks määratud toetuslepingus (*andmeleht, artikli 6 punkt 3 ja lisa 2*).

Käesoleva taotlusvooru eelarvekategooriad:

- A. Personalikulud
 - A.1 Töötajad, A2. Otsele lepingu alusel töötavad füüsilised isikud, A.3 Lähetatud isikud
 - A.4 VKEde omanikud ja füüsilisest isikust toetusesaajad
 - A.5 Vabatahtlikud
- B. Allhankekulud
- C. Ostukulud
 - C.1 Sõidukulud ja päevaraha
 - C.2 Vahendid
 - C.3 Muud kaubad, tööd ja teenused
- D. Muud kulukategooriad
 - D.1 Kolmandatele isikutele antav rahaline toetus
 - D.2 Maa ostmine
- E. Kaudsed kulud

Käesoleva taotlusvooru konkreetsed abikõlblikkuse tingimused:

- personalikulud:
 - VKE omaniku / füüsilise isiku ühikukulu¹⁷: Jah
 - vabatahtlike ühikukulu¹⁸: jah (ilma kaudsete kuludeta)
- sõidukulude ja päevaraha ühikukulu¹⁹: ei (tegelikud kulud puuduvad)
- seadmete kulud: loetletud seadmete täishind + amortisatsioon
- muud kulukategooriad:

¹⁷ Komisjoni 20. oktoobri 2020. aasta [otsus](#), millega antakse luba kasutada ühikukulusid väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete omanike ja toetusesaajate personalikuludeks, kes on füüsilised isikud, kes ei saa oma tegevuse või tööprogrammi alusel tehtud töö eest palka (C(2020)7715).

¹⁸ Komisjoni 10. aprilli 2019. aasta [otsus](#), millega antakse luba ühikukulude kasutamiseks vabatahtlike tegevuse või tööprogrammi raames tehtava töö personalikulude deklareerimiseks (C(2019)2646).

¹⁹ [Komisjoni](#) otsus, 12. jaanuar 2021, millega antakse mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 kohaselt luba kasutada tegevuse või tööprogrammi raames ühikukulusid sõidu-, majutus- ja elamiskulude jaoks (C(2021)35).

- kolmandatele isikutele makstava rahalise toetuse kulud: lubatud toetuste ja auhindade puhul; kolmandatele isikutele makstava rahalise toetuse kogusumma on 100 000 eurot; maksimaalne summa kolmanda isiku kohta on 20 000 eurot.
- maaostu kulud: kehtivad eritingimused, mis on sätestatud artikli 6.2 punktis D.2 „Abikõlblikud ja abikõlbmatud kulud“ ja LIFE programmi toetuslepingu üldise näidise panused. Taotleja peab kõiki tingimusi taotluses käsitlema ning selgitama, kuidas igaüks neist on täidetud või täidetakse projekti käigus. Need tingimused on seotud näiteks panustamisega Natura 2000 võrgustiku terviklusse, tagamisega, et pikemas perspektiivis kasutatakse maad kooskõlas LIFE programmi alaeesmärkidega või asjaoluga, et maaost on ainuke või kõige kulutõhusam viis soovitud kaitse-eesmärgi saavutamiseks jne
- kindlasummalised kaudsed kulud: 7% abikõlblikest otsestest kuludest (kategooriad A–D, välja arvatud vabatahtlike kulud ja vabastatud erikulude kategooriad (maa ost), kui neid on)
- käibemaks: mahaarvamisele mittekuuluv käibemaks on abikõlblik (kuid alates 2013. aastast EI OLE abikõlblik käibemaks, mille on maksnud avaliku sektori asutustena tegutsevad toetusesaajad)
- muu:
 - mitterahaline, kuid kuluneutraalne tasuta panus on lubatud, st seda ei saa deklareerida kuluna
 - avakohtumine: toetust andva asutuse korraldatava avakohtumise kulud on abikõlblikud (maksimaalselt 2 inimese reisikulud, piletid Brüsselisse ja tagasi ning ühe öö majutuskulud) üksnes juhul, kui kohtumine toimub pärast toetuslepingus sätestatud projekti alguskuupäeva; alguskuupäeva saab vajaduse korral muuta
 - projekti veebilehed: projekti esitamisega seotud sidekulud osalejate veebilehtedel või sotsiaalmeedia kontodel on abikõlblikud; *eraldi* projekti veebilehete kulud ei ole põhimõtteliselt abikõlblikud, välja arvatud juhul, kui need on projekti eesmärkidega nõuetekohaselt põhjendatud
 - ühine teabe- ja levitamistegevus: nähakse ette vahendid, et suurendada sünergiaid LIFE programmi ja ELi toetustegevuse vahel ning nähtavust
 - muud abikõlbmatud kulud: Ei

 Vabatahtlike kulud – vabatahtlike kulud ei ole klassikaline kulukategooria. Kulusid ei ole, sest vabatahtlikud töötavad tasuta, kuid neid võib siiski eelarvesse lisada kindlaksmääratud ühikukuluna (vabatahtliku kohta) ja seega lubada teil toetuse saamiseks vabatahtlike tööst kasu saada (suurendades hüvitussummat kuni 100% tavapärastest kuludest, st kulukategooriaid, mis ei ole seotud vabatahtlikega). Lisateave on saadaval veebilehel [Selgitustega toetusleping, artikli 6 lõike 2 punkt A.5](#).

Aruandlus ja maksekord

Aruandlus ja maksekord on kindlaks määratud toetuslepingus (*andmeleht, 4. punkt ning artiklid 21 ja 22*).

Pärast toetuslepingu allkirjastamist saate tavaliselt projekti alustamiseks **ettemakse** (tavaliselt **30%** maksimaalsest toetussummast, erandkorras vähem või ettemakset ei tehta). Ettemakse makstakse 30 päeva jooksul alates jõustumisest/finantstagatisest (kui see on nõutav), olenevalt sellest, kumb on hilisem.

Ettemakse aruandega on seotud üks või mitu **täiendavat ettemakse makset**.

Peale selle võib pikemate või keerukamate projektide puhul oodata ühe või mitme maksetega mitteseotud eduaruande esitamist.

Lõppmakse: projekti lõpus arvutame teie lõpliku toetussumma. Kui varasemate maksete kogusumma on lõplikust toetussummast suurem, palume teil (teie koordineerijal) vahe tagasi maksta (tagasinõudmine).

Kõik maksed tehakse koordineerijale.

 Võtke arvesse, et makseid vähendatakse automaatselt, kui ühel teie konsortsiumi liikmetest on ELile tasumata võlgu (toetust andev asutus või muud ELi organid). Sellised võlad korvame meie – kooskõlas toetuslepingus sätestatud tingimustega (*vt artiklit 22*).

Võtke arvesse ka seda, et vastutate kõigi tehtud tööde ja deklareeritud kulude kohta andmete säilitamise eest.

Ettemaksetagatised

Kui on vaja ettemaksetagatist, sätestatakse see toetuslepingus (*andmeleht, 4. punkt*). Summa määratletakse toetuse ettevalmistamise ajal ja see on tavaliselt võrdne teie toetuse ettemaksega või sellest väiksem.

Tagatis peaks olema eurodes ja selle peaks väljastama ELi liikmesriigis asutatud tunnustatud pank/finantseerimisasutus. Kui olete asutatud kolmandas riigis ja soovite anda oma riigi panga/finantseerimisasutuse garantii, võtke meiega ühendust (see võib olla erandkorras aktsepteeritav, kui see pakub samaväärset tagatist).

Pangakontodel blokeeritud summasid EI aktsepteerita finantstagatistena.

Ettemaksetagatised EI OLE ametlikult seotud üksikute konsortsiumi liikmetega, mis tähendab, et teil on vabadus korraldada, kuidas anda tagatise summat (*ühe või mitme toetusesaaja poolt, kogusumma või mitme tagatise eest, asjaomase toetusesaaja või teise toetusesaaja poolt jne*). Oluline on aga see, et nõutud summa oleks kaetud ja et tagatis(ed) saadetakse meile õigel ajal ettemakse tegemiseks (skaneeritud koopia portaali kaudu JA originaal posti teel).

Kui meiega on kokku lepitud, võib pangatagatise asendada kolmanda isiku tagatisega.

Tagatis vabastatakse toetuse lõppemisel toetuslepingus sätestatud tingimuste alusel.

Tõendid

Olenevalt tegevuse liigist, toetussumma suurusest ja toetusesaajate liigist võidakse teilt nõuda mitmesuguste tõendite esitamist. Iga tõendi liigid, ajakava ja läviväärtused määratletakse toetuslepingus (*andmelehe punkt 4 ja artikkel 24*).

Vastutuskord tagasinõudmise korral

Vastutuskord tagasinõudmise korral on kindlaks määratud toetuslepingus (*andmeleht, punkt 4.4 ja artikkel 22*)

Toetusesaajate jaoks on see üks järgmistest:

- piiratud solidaarne vastutus, millel on individuaalsed ülemmäärad – *iga toetuse saaja kuni*

maksimaalse toetussummani

- tingimusteta ühine ja solidaarne vastutus – *iga toetuse saaja kuni tegevuse maksimaalse toetussumma ulatuses*

või

- individuaalne finantsvastutus – *iga toetussaaja vastutab ainult oma võlgade eest.*

Peale selle võib toetust andev asutus nõuda seotud üksuste (koos toetusesaajaga) solidaarset vastutust.

Projekti rakendamise sätted

Intellektuaalomandi õigusi käsitlevad eeskirjad: *vt näidistoetusleping (artikkel 16 ja 5. lisa):*

- tulemuste kasutamise õigused: Jah

Rahastamisest teavitamine, selle levitamine ja nähtavus: *vt näidistoetuslepingut (artikkel 17 ja 5. lisa):*

- teavitamise ja levitamise kava: jah
- täiendavad teavitamise ja levitamisega seotud tegevused: Jah
- erilogod: Jah

Konkreetsed eeskirjad tegevuse ellu viimiseks: *vt näidistoetuslepingut (artikkel 18 ja 5. lisa):*

- kestus: Jah
- segarahastamistoimingute erieeskirjad: Ei

Muud eripärad

Ei kohaldu.

Mittevastavus ja lepingu rikkumine

Toetuslepingus (5. peatükk) on sätestatud meetmed, mida võime kohaldada lepingu rikkumise korral (ja muude mittevastavuste korral).

Lisateavet leiate [selgitustega toetuslepingust \(AGA\)](#).

11. Kuidas esitada taotlus

Kõik taotlused tuleb esitada otse veebis rahastus- ja hankeportaali elektroonilise taotlemise süsteemi kaudu. Paberkandjal taotlusi EI võeta vastu.

Taotluse esitamine on **kaheetapiline protsess:**

a) kasutajakonto loomine ja oma organisatsiooni registreerimine

Taotlemise süsteemi kasutamiseks (ainuke taotlemise võimalus) peavad kõik osalejad [looma ELi sisselogimiseks konto](#).

Kui teil on ELi sisselogimise konto olemas, saate [oma organisatsiooni registreerida](#) osalejate registris. Pärast registreerimise lõpule viimist saadetakse teile üheksakohaline osaleja tunnuskood.

b) taotluse esitamine

Sisenege elektroonilisse taotlemise süsteemi jaotises [Search Funding & Tenders](#) (Otsi rahastust & pakkujaid).

oleva lehe „Topic“ (Teema) kaudu (või taotlusvoorus osalemiseks saadetud kutse puhul esitage taotlus kutse kirjas olnud lingi kaudu).

Esitage oma taotlus 4 osas järgmiselt:

- osa A sisaldab taotlejaga (tulevane koordineerija, toetusesaajad, seotud üksused ja seotud partnerid) seotud haldusalast teavet ja taotluse eelarve kokkuvõtet. Täitke see otse veebis
- osa B (tegevuse kirjeldus) hõlmab taotluse tehnilist sisu. Laadige taotlemise süsteemist alla kohustuslik mall, täitke ära ja laadige üles PDF-failina
- osa C sisaldab täiendavaid projekti andmeid. Tuleb täita otse veebis
- lisad (vt punkt 5) Laadige need üles PDF-failina (olenevalt kohtadest üksikult või mitme kaupa). Mõnikord on faili tüübist olenevalt võimalik laadida üles Excel-vormingus faile.

Taotluses tuleb pidada kinni **lehekülgede arvu piirangust** (vt p 5); seda piirangut ületavaid lehti ei võeta arvesse.

Dokumendid tuleb laadida üles taotlemise süsteemi **õigesse kategooriasse**, vastasel juhul ei pruugita taotlust lugeda täielikuks ja see võidakse jätta vastu võtmata.

Taotlus peab olema esitatud enne **taotlusvooru tähtaega** (vt punkt 4) Pärast seda tähtaega on süsteem suletud ja taotlusi enam esitada ei saa.

Pärast taotluse esitamist saadetakse teile **kinnitusega e-kiri** (mis sisaldab teie taotluse kuupäeva ja kellaaega). Kui teile kinnitusega e-kirja ei saadetud, siis teie taotlust EI esitatud. Kui arvate, et see on tingitud taotlemise süsteemi rikkest, peaksite kohe esitama kaebuse [IT-kasutajatoe veebivormi](#) kaudu, selgitades asjaolusid ja lisades taotluse koopia (ja võimaluse korral kuvatõmmised, et näidata, mis juhtus).

Protsesside ja menetluste üksikasju on kirjeldatud [veebipõhises kasutusjuhendis](#). Veebipõhine kasutusjuhend sisaldab ka linke KKK-le ja üksikasjalikke juhiseid portaali elektroonilise teabevahetussüsteemi kohta.

12. Abiteave

Nii palju kui võimalik, **püüdke enda jaoks vajalikud vastused leida** siit dokumendist ja muudest dokumentidest (meil on piiratud ressursid otsepäringute käsitlemiseks):

- [veebipõhine kasutusjuhend](#)
- lehel „Topic“ (Teema) olevad KKK-d (käimasolevate taotlusvoorude korral konkreetse taotlusvooriga seotud küsimuste jaoks, ei kohaldata kutsega seotud tegevuste suhtes)
- [Portaali KKK](#) (üldiste küsimuste jaoks).
- [LIFE programmi infopäevad](#)

Palun külastage regulaarselt ka lehte „Topic“ (Teema), sest me kasutame seda taotlusvooru värskenduste avaldamiseks. (Kutsete korral võtame teiega taotlusvooru värskendamise korral otse ühendust).

Kontakt

Üksikute, portaali taotlemise süsteemi kohta käivate küsimuste korral võtke palun ühendust [IT-kasutajatoega](#).

Küsimused, mis ei ole seotud IT valdkonnaga, tuleks saata järgmisele e-posti aadressile: CINEA-LIFE-ENQUIRIES@ec.europa.eu.

 Palun:

- saatke oma küsimused hiljemalt 7 päeva enne esitamise tähtaega (*vt punkt 4*)
- viidake arusaadavalt taotlusvoorule ja teemale, millega on teie küsimus seotud (*vt esilehte*).

13. Oluline

Oluline

- **Ärge oodake tähtaja lõpuni** – täitke taotlus aegsasti enne tähtaega, et vältida võimalikke viimase hetke **tehnilisi probleeme**. Viimasel hetkel tekkivate probleemide (*nt ülekoormatus vms*) korral vastutate teie. Taotlusvooru tähtaegu EI saa pikendada.
- **Külastage** regulaarselt lehte „Topic” (Teema). Avaldame seal taotlusvooru värskendused ja lisateabe (taotlusvooru ja teema värskendused).
- **Rahastus- ja hankeportaali elektrooniline teabevahetussüsteem** — taotluse esitamisega nõustuvad kõik osalejad kasutama elektroonilist teabevahetussüsteemi kooskõlas [portaali kasutustingimustega](#).
- **Registreerimine** – enne taotluse esitamist peavad kõik toetusesaajad, seotud üksused ja seotud partnerid olema registreeritud [osalejate registris](#). Taotlusvormi jaoks on kohustuslik osaleja tunnuscode (üks iga osaleja kohta).
- **Konsortsiumi rollid** – konsortsiumi moodustamisel mõelge organisatsioonidele, mis aitavad teil saavutada eesmärgi ja lahendada probleeme.

Rollid tuleks jaotada projekti osalemise taseme järgi. Peamised osalejad peaksid osalema **toetusesaajate või seotud üksustena**; muud üksused võivad osaleda seotud partnerite, alltöövõtjate ja mitterahalist panust andvate kolmandate isikutena. **Seotud partnerid** ja mitterahalist panust andvad kolmandad isikud peaksid kandma oma kulud ise (neist ei saa ELi rahastuse ametlikud saajad). **Allhanked** peaksid tavaliselt moodustama piiratud osa ja neid peaksid tegema kolmandad isikud (mitte üks toetusesaajatest / seotud üksustest). Allhanke kohta, mis moodustab enam kui 30% abikõlblikest kuludest, tuleb esitada taotluses põhjendus.

- **Koordineerija** – mitme toetusesaajaga toetuste korral osalevad toetusesaajad konsortsiumina (toetusesaajate rühmana). Nad peavad valima koordineerija, kes juhib ja koordineerib projekti ning esindab konsortsiumi suhtluses toetust andva ametiasutusega. Ühe toetusesaajaga toetuste korral on ainus toetusesaaja automaatselt koordineerija.
- **Seotud üksused** – taotlejad võivad osaleda koos seotud üksustega (st toetusesaajaga seotud üksused, kes osalevad tegevuses toetusesaajatega sarnaste õiguste ja kohustustega, kuid kes ei allkirjasta toetust ega saa seetõttu ise toetusesaajateks). Nad saavad osa toetuse summast ja peavad seega pidama kinni kõigist taotlusvooru tingimustest ja nad tuleb valideerida (nagu toetusesaajad), kuid neid ei arvestata konsortsiumi koosseisu minimaalse abikõlblikkuse kriteeriumi alusel (kui see on kehtestatud).
- **Seotud partnerid** – taotlejad võivad osaleda koos seotud partneritega (st partnerorganisatsioonidega, kes osalevad tegevuses, kuid kellel puudub õigus saada toetust). Nad osalevad rahastuseta ja seetõttu ei ole vaja neid valideerida.
- **Konsortsiumileping** – praktilistel ja õiguslikel põhjustel on soovitatav kehtestada sisekord, mis võimaldab toime tulla erandlike või ettenägematute asjaoludega (alati, isegi kui see ei ole toetuslepingu järgi kohustuslik). Konsortsiumileping annab teile ka võimaluse jagada toetusraha ümber oma konsortsiumisestest põhimõtete ja parameetrite järgi (näiteks võib üks toetusesaaja määrata oma toetusraha teisele toetusesaajale). Seega võimaldab konsortsiumileping kohandada ELi toetust konsortsiumi vajaduste järgi ning aidata teid kaitsta vaidluste korral.

- **Projekti tasakaalustatud eelarve** – toetustaotlustega tuleb tagada projekti tasakaalustatud eelarve ja projekti eduka rakendamise piisavad muud vahendid (nt omaosalus, tegevusest saadav tulu, kolmandate isikute rahaline osalus jne). Kui teie hinnangulised kulud ei ole abikõlblikud (sealhulgas kui need on liigsed), võidakse teil paluda neid vähendada.
- **Kasumi taotlemist keelav reegel** – toetused EI tohi anda kasumit (st tulude ülejääk + ELi toetus kuludele). Seda kontrollitakse projekti lõpus.
- **Topeltrahastamise vältimine** – topeltrahastamine ELi eelarvest on rangelt keelatud (v.a ELi koosmõjudega seotud tegevuste raames). Väljaspool selliseid koosmõjudega seotud tegevusi võib iga tegevus saada ELi eelarvest ainult ÜHE toetuse ja kuluartikleid EI tohi deklareerida kahe eri ELi tegevuse jaoks.
- **Lõppenud/poleli projektid** – juba lõppenud projektide taotlused lükatakse tagasi; juba alustatud projektide taotlusi hinnatakse iga juhtumi korral eraldi (sel juhul ei hüvitata tegevuste kulusid, mis toimusid enne projekti alguskuupäeva / taotluse esitamist).
- **Kombineerimine ELi tegevustoetustega** – kombineerimine ELi tegevustoetustega on võimalik, kui projekt jääb tegevustoetuse tööprogrammist välja ja tagate, et kuluartiklid on raamatupidamises selgelt eraldatud ja EI OLE deklareeritud kaks korda (vt [selgitustega näidistoetusleping, artikli 6 lõike 2 punkt E](#)).
- **Mitu taotlust** – taotlejad võivad sama taotlusvooru raames esitada *eri* projektide kohta mitu taotlust (ja saada nende jaoks rahalisi vahendeid). Organisatsioonid võivad osaleda mitmes taotluses.
KUID: kui *väga sarnase* projekti kohta esitatakse mitu taotlust, võetakse vastu ainult üks taotlus, mida hinnatakse; taotlejatel palutakse üks neist tagasi võtta (või see lükatakse tagasi).
- **Uuesti esitamine** – taotlusi võib muuta ja uuesti esitada kuni esitamise tähtjani.
- **Tagasilükkamine** – taotluse esitamisega nõustuvad kõik taotlejad käesolevas taotlusvooru dokumendis (ja selles viidatud dokumentides) sätestatud taotlusvooru tingimustega. Taotlused, mis ei vasta kõigile taotlusvooru tingimustele, **lükatakse tagasi**. See kehtib ka taotlejate suhtes: kõik taotlejad peavad vastama kriteeriumitele; kui üks neist ei vasta, tuleb ta asendada, vastasel juhul lükatakse kogu taotlus tagasi.
- **Tühistamine** – võib esineda asjaolusid, mille tõttu tuleb taotlusvoor tühistada. Sellisel juhul teavitatakse teid taotlusvooru või teema värskenduse kaudu. NB! Tühistamine ei anna hüvitise õigust.
- **Keel** – taotluse saab esitada mis tahes ELi ametlikus keeles (projekti kokkuvõtte peaks siiski olema alati inglise keeles). Tõhususe huvides soovitame tungivalt esitada kogu avaldus ingliskeelsena.

- Läbipaistvus – kooskõlas [ELi finantsmääruse](#) artikliga 38 avaldatakse teave ELi toetuste kohta igal aastal [Europa veebilehel](#).

See hõlmab järgmist:

- toetuse saaja nimed
- toetuse saaja aadressid
- eesmärk, milleks toetus anti
- maksimaalne antud toetussumma.

Erandjuhtudel võidakse avaldamisest loobuda (piisavalt ja nõuetekohaselt põhjendatud taotluse alusel), kui esineb risk, et avalikustamine võib ohustada teie ELi põhiõiguste hartas sätestatud õigusi ja kohustusi või kahjustada teie ärihuve.

- **Andmekaitse** – käesoleva taotlusvooru raames taotluse esitamine hõlmab isikuandmete kogumist, kasutamist ja töötlemist. Andmeid töödeldakse kooskõlas kohaldatava õigusraamistikuga. Neid töödeldakse üksnes teie taotluse hindamiseks, toetuse hilisemaks haldamiseks ja vajaduse korral programmi seireks, hindamiseks ja suhtluseks. Üksikasju selgitatakse [Rahastus- ja hankeportaali privaatsusavalduses](#).